

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Michal Renčín

**VÝZKUM FENOMÉNU VYUŽÍVÁNÍ SOUKROMÝCH VOJENSKÝCH
SPOLEČNOSTÍ A ANALÝZA REGULAČNÍCH MODELŮ.**

**RESEARCH ON THE PHENOMENON OF THE USE OF PRIVATE MILITARY
COMPANIES AND ANALYSIS OF REGULATORY MODELS.**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Hynek Melichar, Ph. D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedených zdrojů.

V Olomouci dne.....

Podpis: .....

Poděkování: Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce, panu Mgr. Hynku Melicharovi, Ph. D. za odborné vedení bakalářské práce a podnětné konzultace. Dále bych rád poděkoval své rodině a blízkým přátelům, kteří mě během psaní práce podporovali.

Obsah

Úvod	5
1. Typologie soukromých vojenských společností	10
1.1 <i>Definice soukromé vojenské společnosti</i>	10
1.2 <i>Společnosti zaměřené na přímý boj</i>	12
1.3 <i>Vojensko-konzultantské společnosti</i>	13
1.4 <i>Společnosti zajišťující vojenskou podporu</i>	14
2. Negativní aspekty používání SVS	15
2.1 <i>Absence kontroly</i>	15
2.2 <i>Nespolehlivost</i>	16
2.3 <i>Bezpečnostní (ne)spolehlivost zaměstnanců SVS</i>	16
2.4 <i>Kvalita pracovníků SVS</i>	17
2.5 <i>Porušování lidských práv</i>	18
2.6 <i>Práce pro jakéhokoli zákazníka</i>	19
2.7 <i>Cena</i>	20
2.8 <i>Dopady na fungování národní armády</i>	21
3. Regulační mechanismy SVS	23
3.1 <i>Mezinárodní regulace SVS</i>	25
3.2 <i>Regulace SVS na národní úrovni</i>	27
3.2.1 <i>Americký regulační model</i>	28
3.2.2 <i>Jihoafrický regulační model</i>	29
3.3 <i>Samoregulace soukromého vojenského průmyslu</i>	31
4. Analýza regulačních mechanismů SVS	34
4.1 <i>Mezinárodní regulační rámec</i>	34
4.2 <i>Národní regulační rámec</i>	35
4.3 <i>Samoregulace SVS</i>	36
4.4 <i>Možnosti pro optimální regulaci SVS</i>	37
Závěr	39
Literatura a zdroje	42
Abstrakt	44
Abstract	45

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá soukromými vojenskými společnostmi (dále jen SVS). Cílem práce je prezentace výhod a nevýhod využívání jejich služeb a analýza regulačních rámců, které se jeví jako nejpříznavnější pro praktické použití. Privatizace bezpečnosti stále vyvolává určité kontroverze, jelikož stát již není jediný kdo má monopol na použití síly, což vede k debatám ohledně legitimacy použití násilí ze strany soukromých armád. Na západě, a zejména ve Spojených státech amerických, je téma privatizace bezpečnosti již hojně probádané. V České republice se můžeme s privatizací bezpečnosti setkat hlavně v případě bezpečnostních agentur, které jsou najímány na dodržování veřejného pořádku. Ve vojenském sektoru došlo k privatizaci poskytování servisu vojenské techniky a technickému zabezpečení muničních skladů. Privatizace vojenského sektoru České republiky, tak jak se děje na západě, se naší armády přímo netýká. Tento fakt by však neměl zamezit snahy o podrobné zkoumání SVS, jelikož tento sektor se nadále rozrůstá a není vyloučené, že by se jeho využití mohlo v budoucnosti týkat i České republiky. Hlavním důvodem výběru tohoto tématu je, že SVS jsou již plně etablovány na mezinárodní scéně a svým dílem přispívají k mezinárodní bezpečnosti. Například americká armáda by již za současného stavu, nebyla schopna vést dlouhodobější konflikt, bez nasazení kontraktorů.

Fenomén používání SVS je poměrně novou záležitostí, ačkoli najímání žoldnéřů se děje již prakticky od počátku válečnictví. Praxe najímání soukromých armád ze strany státu na zajištění mezinárodní bezpečnosti je však v rozporu s citací sociologa Maxe Webera. Ten na začátku 20. století prohlásil, že: „klíčovým znakem státu je fakt, že úspěšně prosazuje nárok na monopol legitimního použití fyzické síly při prosazování svého pořádku“ (Bureš, & Nedvědická, 2011). Vojenské agentury přinesly nové možnosti pro státy a organizace, které si chtěly za efektivitu zaplatit, avšak s jejich užíváním se pojí jistá negativa a mnohdy i vážné kontroverze. S jejich působením hlavně na africkém kontinentě, v Iráku a Afganistánu začínalo být jasné, že činnost těchto soukromých silových složek nemůže zůstat neregulovaná. V současné době existují tři platně uznávané regulační rámce, které mají přinést určitá omezení pro korporace které podnikají v bezpečnostním a vojenském sektoru a zlepšit státní dohled nad aktivitami SVS a pravomoci, k prosazování postihů za nedodržení smlouvy či za jiný vážný čin. V práci si tedy stanovuji výzkumnou otázku, která zní: Který z těchto regulačních rámců pro SVS, se prokázal jako nejefektivnější? V samostatné kapitole analyzuji několik regulačních rámců, které uvádějí odborníci a jsou již uplatňovány jednotlivými státy či mezinárodními

organizacemi. Cílem práce je analyzovat vybrané regulační postupy a navrhnout, které jsou nejlépe použitelné pro státy a mezinárodní organizace či zdali nějaký takový je.

Práce je koncipována do čtyř kapitol:

V první kapitole je definován pojem SVS, s nímž budu následně pracovat. Ačkoli jsou soukromé armády spojené s vedením válek po staletí, dodnes neexistuje jednotně platná definice soukromé vojenské společnosti. Nejednoznačná definice komplikuje výzkum privatizace bezpečnosti a bez rozlišení a utřídění základních pojmů je velice obtížné analyzovat určitý problém bez toho, aniž by došlo k řádné definici. (Bureš, & Nedvědická, 2011). Dále bude stručně vysvětlen princip fungování a typologie soukromých vojenských organizací. Společnosti nabízející bezpečnostní a vojenské kontrakty neposkytují stejnou sortu služeb a často se liší podle nabízené oblasti působnosti. Spektrum klientů sahá od despotických diktátorů, drogových kartelů až po legitimní vlády, uznávané nadnárodní korporace či humanitární organizace. Motivy a chování zákazníků se často od sebe po světě liší a nelze tedy říci, že se jedná o homogenní celosvětový trh se soukromými vojenskými společnostmi. Velký důraz bude kladen na poskytování přímé bojové podpory a aktivit s tím spojených.

Ve druhé části dojde k popsání negativních aspektů, které jsou spojeny s použitím SVS, jež jsou popsány v literatuře. Většina expertíz i akademické literatury, které byly vypracovány na žádost státních orgánů, mezinárodních organizací či neziskovým sektorem se většinou zaměřuje na možné problémy související s využíváním služeb SVS, jimiž je nutné se zabývat a usilovat o jejich nápravu. Řada expertů zmiňuje rovněž výhody použití soukromých armád, jelikož se však regulace týká hlavně prevencí negativních jevů bude nahlíženo detailně právě na ně. (Bureš & Nedvědická 2011).

Třetí kapitola je věnována analýze regulačních rámců, jež přinesli odborníci nebo jsou již uplatňovány v praxi národními státy nebo organizacemi. U všech vybraných regulačních mechanismů budou zmíněny jejich silné a slabé stránky, které jsou jak praktické, právní a ekonomické. Zároveň bude poukázáno na to, proč je stále složité nalézt vhodný konsenzus na jednotném regulačním rámci, který by vyhovoval všem aktérům na mezinárodním poli.

Čtvrtá poslední kapitola zhodnotí předchozí analýzu regulačních rámců a vyhodnotí, který mechanismus se ukázal jako nejefektivnější a z jakých důvodů. V současné době se již nevedou debaty o tom, jestli je nutné regulovat činnost soukromých armád, či nikoli. Neshoda

panuje v otázce, jaké regulace použít, aby zajistily co největší efektivitu vymáhání práva a minimalizovaly negativní jevy, které jsou spojovány s používáním SVS a maximalizovaly pozitivní stránky privatizace bezpečnosti.

Časové ohraničení práce je v rozmezí let 1989-2011. Konec studené války byl zcela zásadní pro vznik soudobých SVS a jejich následný vývoj, jelikož se významně snížila hrozba 3. světové války, tím pádem začaly státy postupně snižovat stavy svých národních armád, což vedlo bývalé vojáky k hledání nového zaměstnání, a to právě do soukromé sféry, která o jejich schopnosti projevila zájem. Ukončení podpory ideologicky blízkých režimů ze strany USA a SSSR znamenalo vytvoření bezpečnostního vakua, který byl často vyplňován právě soukromými armádami. Roku 2011 americká armáda stáhla z Iráku většinu svých sil, čímž skončilo důležité období používání kontraktorů ze strany americké armády a různými státními organizacemi. Hlavně irácké angažmá ukázalo nutnost určité regulace v reakci na závažné kontroverze jako je například incident společnosti Blackwater (dnes Academi) z roku 2007. (Bureš, & Nedvědická, 2011). Válka v Iráku bude sloužit jako modelový příklad ukázky problematického použití SVS, jelikož tento konflikt vedl ke zvýšenému dohledu nad soukromými vojenskými společnostmi. Z výše popsaných důvodů je práce zasazena do uvedeného období.

Literaturu zaměřenou na výzkum SVS lze rozdělit do několika sledů, podle toho, na co byla v té době zaměřována pozornost expertů rámci výzkumu problematiky soukromých armád. Literatura se posunula od převážně normativní a zaměřené na žoldnéřství v Africe v první vlně, prostřednictvím státně orientovaného zaměření a debat o užitečnosti států, které využívají služeb SVS, ve druhé vlně. Ve třetí vlně, jsou soukromé vojenské společnosti považovány za prvek ve strukturách řízení bezpečnosti analyzovaných subjektů z hlediska jejich širšího dopadu na státy, společnost a jakou tvoří propast mezi veřejným a soukromým zájmem.

První vlna se zaměřovala na aktivity jednotlivých žoldnéřů a prvních SVS, především v zemích třetího světa. Jako hlavní příklady jsou zmiňovány společnosti jako Sandline International a Executive Outcomes, jež se staly známými především v Africe. V případě názvosloví, byl uplatňován termín žoldnéř a s tím spojená negativní konotace se zaměřením na jejich šedé aktivity (obviňování z přiživování se na válečném konfliktu, kontraktori placeni více než místní vojáci, destabilizace chudých zemí, vidění jako aktéři neokolonialismu), což podpořilo už tak zaryté předsudky ve vnímání privatizace bezpečnosti. Pokud jde o koncepční upřesnění

a teoretický vývoj, první vlna nabídla jen málo poznatků nebo pokusů o umístění soukromé síly do širších bezpečnostních rámců.

Druhá vlna se zaměřuje na výhradně na korporátní struktury v oblasti soukromého vojenství a jejich dopadů na státy. Západní země využívají služeb SVS jako součást zahraniční politiky nebo vojenských prostředků. Toto vedlo k následné debatě na téma státní suverenity jak konsolidovaných západních států, tak slabších státních struktur jako je Irák nebo Afganistán. Došlo také k otevření debaty na téma regulace SVS, jelikož soukromé armády již nejsou široce odsuzovány, ale staly se subjektem pragmatičtějšího přístupu ze strany akademiků a politiků. Vědci také zjistili, že je potřeba upřesnit konceptualizaci týkající se soukromého průmyslu, aby se předešlo analytickým nástrahám první vlny.

Třetí vlna rozšiřuje výzkum SVS, aby zahrnoval širší rámec jejich bezpečnostních praktik a nikoli pouze vojenské funkce. Akademici píšící ve třetí vlně zařazují SVS do širšího rámce správy bezpečnosti ze strany státu. Dochází také k novým úvahám o stírání hranic mezi státem a soukromým sektorem. Je využíváno stále více sociologických přístupů k zachycení širších změn v bezpečnosti ve státě a společnosti. Třetí vlna namísto omezeného zaměření na ozbrojené praktiky SVS, také zahrnuje hypotézy o nemateriálních aspektech SVS, jejich zdrojů a činnosti a také toho, jak vytvářejí trh kolem svých schopností. Hlavním příspěvkem třetí vlny bylo uvedení soukromých sil do širšího společenského kontextu a definování dopadu užívání SVS na vojenský i bezpečnostní sektor.

V České republice se tématu privatizace bezpečnosti věnuje především Oldřich Bureš, který na toto téma napsal dvě publikace. Jeho stěžejním dílem je kniha s názvem *Soukromé vojenské společnosti. Staronoví aktéři mezinárodní bezpečnosti*. V této knize podrobně zkoumá vznik a historii novodobých SVS, negativní a pozitivní aspekty použití, regulační rámce. Publikace od kolektivu autorů s názvem *Privatizace bezpečnosti: České a zahraniční zkušenosti* se týká privatizace bezpečnosti jako celku, a hlavně tedy se zaměřením na bezpečnostní agentury, ale přináší vhled i do vojenské privatizace bezpečnosti, jež je tématem této práce. Další česká literatura týkající se tématu SVS je v podstatě neexistující. Ze zahraničních autorů je to například P. W. Singer, který ve své knize *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry* přesně líčí fungování SVS, jejich dělení podle poskytovaných služeb a též se zaměřuje na výhody a problematické aspekty používání soukromých armád. Tato publikace způsobila značné ohlasy a zvýšila zájem o téma privatizace bezpečnosti. Jednou z výtek této knihy, může být fakt, že přibližuje teprve nedávný vzestup SVS a nenabízí hlubší náhled do

historie a prakticky nepodává žádnou analýzu regulačních rámců. Dalšími zdroji byly různé akademické články či detailní práce z DCAF (Geneva Centre for Security Sector Governance), které přinášejí podrobný vhled do privatizace vojenství a analyzují všechny oblasti, které se s tímto tématem pojí. Literatury, která by se týkala regulace soukromých vojenských společností, příliš není a některé zdroje jsou již postarší a potřebovaly by aktualizaci. Mnoho autorů se odkazuje na pár zdrojů navzájem a často nepřináší žádné nové informace do dané problematiky.

1. Typologie soukromých vojenských společností

1.1 Definice soukromé vojenské společnosti

Přestože jsou soukromé společnosti spojeny s vedením válek po staletí, neexistuje dosud platná definice soukromé vojenské společnosti. Z literatury lze identifikovat tři uznávaná kritéria, která se tradičně užívají pro potřeby definice privátních osob účastnících se cizích konfliktů, tzv. žoldnéřů: 1. Jsou cizí danému konfliktu (nejsou občané bojujícího státu), 2. jsou primárně motivováni finančním ziskem, 3. účastní se přímo boje (Bureš, & Nedvědická, 2011:18). Článek 47 Prvního dodatkového protokolu třetí ženevské úmluvy představuje mezinárodně-právní úpravu proti fenoménu žoldnéřství. Zákon sice definuje žoldnéřství, ale definice obsahuje mnoho mezer. Bez přesného popisu žoldnéře je však normativní rozsah právní úpravy nejasný. Žoldnéři jsou v literatuře definováni několika způsoby. Všechny však trpí závažnými nedostatky; především nemohou zohlednit různé historické podoby žoldnéřství (Peterson, 2014:480). Definice žoldnéřství však nejsou zcela aplikovatelné na soukromé vojenské společnosti, protože nereflektují všechny soudobé aspekty fungování těchto společností a postavení jejich zaměstnanců. Například se snaží nabízet své služby pouze mezinárodně uznávaným vládám, otevřeně propagují profesionalitu a prezentují svou podnikatelskou image (Bureš, & Nedvědická, 2011:19). Nejnovější vlnu soukromých vojenských subjektů představují především komerční podniky. Jsou hierarchicky organizovány do registrovaných podniků, které otevřeně obchodují a soutěží (většinou) a jsou integrovány do širšího globálního trhu. Zaměřují se na mezery na trhu tím, že nabízejí balíčky služeb pokrývající širokou škálu vojenských služeb. Samotná skutečnost, že lze identifikovat ucelené odvětví tvořené těmito společnostmi, je důkazem jejich odlišnosti (Singer, 2008:45). Jedna z definic SVS zní: "registrovaná civilní společnost, která se specializuje na poskytování smluvního vojenského výcviku (výukové a simulační programy), vojenských podpůrných operací (logistická podpora), operačních schopností (poradci speciálních sil, velení a řízení, komunikační a zpravodajské funkce) a/nebo vojenského vybavení, legitimním domácím i zahraničním subjektům. Ve skutečnosti neexistuje shoda na tom, co je to SVS. Je to známkou zmatků a kontroverzí, které provázejí myšlenku, že by firmy ze soukromého sektoru měly provádět vojenské operace (Caparini, & Schreier, 2005:18).

Většina expertů se shoduje na tom, že je potřeba *rozlišit soukromé vojenské společnosti (SVS)* od *soukromých bezpečnostních společností (SBS)*. Soukromé bezpečnostní společnosti jsou subjekty, které zajišťují bezpečnost pouze v omezeném rozsahu, např. ostraha budov, supermarketů nebo zajišťují bezpečnostní systémy proti „obyčejným zlodějům,“ kteří se dopuštění běžné trestné činnosti jako např. vloupání, krádež, odcizení automobilu. V konfliktních zónách se tento na první pohled viditelný rozdíl mezi SVS a SBS stírá, jelikož nelze jednoznačně odlišit pasivní hlídání vojenského skladu od aktivního válečného úsilí, zejména pokud na daný sklad veden nepřátelský útok (Bureš, & Nedvědická, 2011:30). V rámci Evropské unie většinou platí, že místní SBS se na rozdíl od SVS vesměs zdržují nabízet služby na bojové linii v konfliktních zónách (Bureš, & Nedvědická, 2011:31).

Firmy, které jsou součástí vojenského průmyslu nevypadají stejně, a dokonce ani ne participují na stejném trhu. Liší se svou tržní kapitalizací, počtem zaměstnanců, historií firmy, a dokonce i geografickou polohou své domovské základny a operačních zón. Bylo učiněno několik pokusů klasifikovat SVS, jako skupiny, než na ně nahlížet jako na jednotkové samostatné případy (Singer, 2008: 88). Existují pokusy o rozdělení odvětví do "útočných" a "obránných" kategorií podle toho, zda jsou služby společnosti určeny k podpoře nebo k odvrácení agrese. Problémy spočívají v tom, že na jedné straně jsou "aktivní" a "pasivní" společnosti pojmově zaměnitelné a na druhé straně, že v praxi je stále obtížnější jasně rozlišit mezi "ofenzivními" a "defenzivními" aktivitami, protože většina zbraní a doktrín má jak ofenzivní, tak defenzivní charakter (Caparini, & Schreier, 2005:34). Pro potřeby této práce bude využita typologizace Petera W. Singera, která rozděluje soukromé vojenské společnosti do tří kategorií, podle vzdálenosti od bojiště. Jakožto pomocnou metaforu tohoto konceptu využívá "hrot kopí." Pomocí tohoto konceptu se vojenské organizace rozdělují do tří širokých typů jednotek spojených s jejich umístěním v bitevním prostoru: ty, které operují v obecném válčišti, ty na dějišti války a ty, které se nacházejí ve skutečné oblasti operací, tj. přímo v boji. (Singer, 2008:91). Podmínkou každé takové typologie však je, že se jedná spíše o koncepční rámec než o pevnou definici každé firmy. Některé firmy jsou jednoznačně zařazeny do jednoho odvětví. Nicméně podobně jako v jiných odvětvích a rozsahu služeb v rámci různých sektorů s probíhající globální konsolidací do stále větších nadnárodních SVS dochází k potenciálnímu nárůstu počtu firem, jako je Armorgroup, které jdou svými aktivitami, napříč odvětvími. Takovéto firmy přesahující odvětví se obvykle ještě dělí na pod-divize, které zapadají do vymezených odvětví (Singer, 2008:91).

1.2 Společnosti zaměřené na přímý boj

Tento druh společností poskytuje služby v popředí bojiště, tím že se přímo účastní boje. Bojové nasazení může zahrnovat vojáky v poli, specialisty (bojovní piloti) nebo přímé velení v poli. Typickými příklady této kategorie jsou firmy: Executive Outcomes, Sandline International, SCI, Blackwater a NFD, které se účastnily bojů v Angole, Sieře Leone, Papui Nové Guineji, Indonésii, Iráku a dalších místech. Typickými klienty firem v sektoru poskytovatelů bývají ty subjekty, které mají poměrně nízkou vojenskou kapacitu a čelí situacím bezprostředního ohrožení. Firmy většinou nasazují malé bojové týmy, někdy však poskytují rozsáhlé jednotky s kombinovanou výzbrojí, které mohou na bojišti působit samostatně. V Sieře Leone Executive Outcomes nasadila pozemní jednotky o velikosti praporu, doplněné dělostřelectvem, transportními a bojovými vrtulníky, bojovými a transportními letadly a všemi typy pomocných specialistů (Singer, 2008:93). V takovém případě firma nedoplňuje již existující síly klienta, ale spíše mu poskytuje alternativu nebo dokonce náhradu (Singer, 2008:94). Tento sektor soukromého vojenského průmyslu patří k těm nejkontroverznějším. Firmy v této kategorii přitahují nejvíce negativní pozornosti a jsou nejvíce vystaveny potenciálním externím regulacím, které mohou poškodit jejich byznys. Z tohoto důvodu většina společností většinou popírá, že nabízejí taktické vojenské služby, ale pouze vojenské poradce (Singer, 2008:95). Např. v srpnu 2009 deník New York Times odhalil, že CIA najala v roce 2004 zaměstnance Blackwateru, aby vypátrali několik vůdců Al-Káidy. Ačkoli CIA na tento program vynaložila několik milionů dolarů, nepodařilo se jí úspěšně dopadnout ani zabít žádného podezřelého teroristu. Několik zaměstnanců Blackwateru, bylo obviněno z použití nepřiměřené síly při několika příležitostech, včetně střelby v Bagdádu v roce 2007, při níž bylo zabito 17 civilistů (Wauters, 2018:35). Po různých kontroverzích firma několikrát změnila své jméno až na dnešní Academi. Jedním z důvodů pro přejmenování společnosti byla podle mluvčí Anne Tyrrell transformace týkající se celkového zaměření společnosti, jež se chce především specializovat na logistické a výcvikové služby (Bureš, & Nedvědická, 2011:115). Executive Outcomes vedla nejen žoldnéřské boje v Angole, ale také hájila zájmy společností v oblasti ropy a diamantů. DiamondWorks byla jednou ze čtyř velkých nadnárodních společností v Sieře Leone, které měly velmi významné podíly v diamantovém průmyslu. EO získala prostřednictvím společností DiamondWorks a Branch Energy těžební koncese jako částečnou odměnu za své služby pro sierraleonskou vládu (Caparini, & Schreier, 2005:76).

1.3 Vojsko-konzultantské společnosti

Druhý sektor v rámci odvětví soukromých vojenských služeb charakterizují firmy, které poskytují poradenské a výcvikové služby, jež jsou nedílnou součástí operace a též provádí restrukturalizaci ozbrojených sil klienta. Zaměstnanci těchto firem se neúčastní bojů, ale poskytují důležité znalosti, jež mohou zvrátit taktické i strategické okolnosti konfliktu. Hlavním rozdílem od oproti výše popsaným společnostem je ten, že klient vede bojové operace a nese na svých bedrech hlavní risk. To je zásadní rozdíl oproti firmám ze sektoru přímé bojové podpory. Vliv vojsko-konzultantských firem však není o nic menší než v ostatních sektorech. Jejich zaměstnanci se sice nezapojují do přímých bojových aktivit, ale v moderním válečném konfliktu je uplatnění znalostí a výcviku často stejně cenné jako použití palebné síly. Typickými zástupci této sekce jsou SVS: Levdan, Argus, Vinnell a MPRI (Singer, 2008:95). Hranice mezi poradenstvím a realizací však může být někdy dosti nejasná, často se stává, že když je pracovník najat k výcviku, je obtížné uhnout z cesty, když se naskytne příležitost uvést výcvik do praxe. Například během války v Perském zálivu doprovázeli zaměstnanci společnosti Vinnell jednotky Saúdské národní gardy do bojů v bitvě u Chafdží. Firmy, které se samy označují za vojenské poradce, jimi tedy nemusí vždy být a může být zapotřebí pečlivě sledovat jejich skutečnou činnost (Singer, 2008:97). Na Filipínách poskytuje britská skupina Control Risks Group a v Africe společnost Rapport Research and Analysis, hodnocení rizik a bezpečnostní plánování pro důlní pracoviště a průzkum energetických zdrojů. Francouzský Secopex, složený z odborníků pocházejících z elitních jednotek, ministerstva vnitra a vládních bezpečnostních agentur, poskytuje poradenské a asistenční činnosti spojené s bezpečností, ochranou, výcvikem, logistikou a organizací. V Saúdské Arábii školí společnost O'Gara místní bezpečnostní složky. V Malajsii společnost TASK International školila malajsijskou královskou policii v oblasti záchrany rukojmích, blízké ochrany infrastruktury a osob, defenzivní jízdy a krizového řízení pro Hry Commonwealthu, které se konaly v září 1998 v Kuala Lumpur. Společnost DynCorp získala zakázku na vyslání 1 000 bývalých policistů a bezpečnostních pracovníků do Iráku, aby vycvičili nové policejní síly (Caparini, & Schreier, 2005:31). A Erinys International, společná jihoafricko-britská korporace, která využívá bývalý personál speciálních jednotek, školící Irácké bezpečnostní pracovníky pro ostrahu ropné a elektrické infrastruktury (Caparini, & Schreier, 2005:32).

1.4 Společnosti zajišťující vojenskou podporu

Třetí typ SVS je svým zaměřením na pomyslném pomezí mezi povahou vojenskou a polovojenskou. Zaměstnanci mají sice vojenské zkušenosti, ale jejich schopnosti jsou uplatnitelné nejen ve vojenském sektoru. Zajišťují například příjem signálu a zpráv, nabourávání počítačových sítí, ochranu přenosu dat (Bureš, & Nedvědická, 2011:33). Dále jsou najímány na ochranu VIP osob nebo jako ostraha pracovníků neziskových organizací. Největšími SVS v tomto sektoru společností je americká firma Halliburton a její divize KBR, která pomohla stavět a řídit uprchlické tábory ve Rwandě a Kosovu. Dalším významným subjektem této kategorie je americká SVS DynCorp (Bureš, & Nedvědická, 2011:34). V Saúdské Arábii společnost O'Gara střeží královskou rodinu. Americká společnost DynCorp zajišťuje doprovody v pásmu Gazy (Caparini, & Schreier, 2005:33). Mezi nejzajímavější pododvětví soukromého vojenského průmyslu patří privatizované zpravodajství a informační válka. Tradičně se tyto funkce omezovaly na nejdůvěryhodnější státní instituce. V současnosti však tyto služby nabízí rostoucí sortiment soukromých firem, z nichž mnohé vznikly na konci studené války. Částečným důvodem pro tento outsourcing je skutečnost, že zpravodajské schopnosti, které byly ještě před několika lety omezeny na velmoci, jsou nyní dostupné každému potenciálnímu zákazníkovi (Singer, 2008:99). Společnost Special Operations Consulting-Security Management Group najala irácké informátory, kteří jí poskytují zpravodajské informace, jež jí pomáhají vyhodnocovat situaci v Iráku. Britská společnost Northbridge Services Group Ltd., jejímiž zaměstnanci jsou bývalí příslušníci CIA, SIS a speciálních jednotek, poskytuje kontrarozvědné služby a služby v oblasti bezpečnosti, zatímco společnost Kellogg Brown & Root prováděla kontrolu odposlechů na amerických základnách v Iráku. Sekce vojenské podpory je nejen největší co do rozsahu a příjmů, ale také nejrozmanitější, co se týče pod sektorů. Zajímavé je, že je to nejméně prozkoumaný sektor v souvislosti s privatizací vojenství (Singer, 2008:97).

Služby	Popis	Soukromé vojenské společnosti
Vojenská podpora	Ne-bojová logistika, komunikace, průzkum, čištění minových polí, operace na základně	DynCorp, KBR, Halliburton
Vedení přímého boje	Vedení bojových operací, přímé velení, nasazení vojenských specialistů	Executive Outcomes, Sandline International, SCI, NFD
Vojensko-konzultantské služby	Reorganizace ozbrojených sil, taktický výcvik, vyhodnocování hrozeb, strategické plánování	Levdan, Argus, Vinnel, MPRI

2. Negativní aspekty používání SVS

Dle některých odborníků je nepřijatelná již samotná idea využívání soukromých armád, které se orientují primárně na zisk, k zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti. Sarah Percy, identifikuje dvě morální výhrady vůči využití soukromé vojenské síly, které jsou relevantní do dnešních dnů, a to dokonce i v případech, kdy stát není ochotný či schopen efektivně chránit své vlastní občany. 1) Využívání soukromých vojáků legitimizuje zabíjení bez vztahu k patřičnému důvodu, za 2) podkopává náležitý vztah mezi občanem a státem (Bureš, & Nedvědická 2011:137). Důvod k zabíjení se po staletí měnil (ve středověku šlo o ochranu náboženské víry k obraně národních zájmů v novověku), nikdy však nezahrnoval finanční zisk. Druhá výhrada vychází z přesvědčení, že je důležité udržovat vztah mezi občanem a státem, který by omezoval možnosti použití síly vůči jiným státům či vlastním občanům. Najímání cizí placené vojenské síly tento vztah nevyhnutelně podkopává (Bureš, & Nedvědická 2011:138).

2.1 Absence kontroly

Velká obava ohledně využití služeb SVS má spojitost s jejich odpovědností. SVS se jako podnikatelské subjekty musí sice řídit pravidel volného trhu, aby dosáhli úspěchu, ale samoregulační tržní mechanismy nejsou vždy dokonalé a nepřinášejí okamžitý efekt, protože fungují spíše v dlouhodobém horizontu. Dle kritiků může být honba za ziskem důležitější než ochrana zájmů klienta, a to co je dobré pro společnost, nemusí být dobré pro zákazníka. Existují indície o tom, že rozhodnutí využívat ve velkém služby SVS ze strany USA, bylo přijato s cílem vyhnout se transparentnosti a kontrole, během nasazení v Afganistánu a Iráku (Bureš, & Nedvědická, 2011:139). Soukromé vojenské společnosti nejsou součástí regulérní armády, a tudíž nejsou pod stejným dohledem a regulací, jako státní vojsko. Jejich nasazení je podmíněno kontrakty, které bývají vágně napsány a stanovují jen málo požadavků ve vztahu k záležitostem, jako je např. dodržování lidských práv (Pilbeam, 2015:204). V národních ozbrojených silách existují jasně ustanovené struktury řízení a velení, což zajišťuje transparentnost a snadnější dohled. Toto neplatí v případě SVS, jelikož politika jakési důvěrnosti vojenského průmyslu, vylučuje míru transparentnosti. Když soukromé armády působí ve válečném konfliktu, bude vždy těžké znát, co přesně dělají (Caparini, & Schreier, 2005:67). I pro funkční státy bývá kontrola činností obtížná, jelikož není vždy zcela jasné, kdo je konkrétně za co odpovědný. Kontrola aktivit SVS vyžaduje dostatečný počet vládních

úředníků. Paradoxem je, že americké ministerstvo obrany v letech 1990-2011, snížilo počet pracovníků, kteří mají dohlížet nad akvizicemi SVS o více než polovinu, zatímco se celkový objem kontraktů zvýšil na 12 %. Například kontrola ministerstva obrany USA odhalila, že zadávací pravidla veřejných zakázek nebyla dodržena ve 22 z celkových 24 případech v daném roce (Bureš, & Nedvědická, 2011:142).

2.2 Nespolehlivost

Další problém, který souvisí s nedostatečnou kontrolou SVS, spočívá v tom, že SVS mohou odmítnout příliš riskantní úkol, jenž by mohl přinést lidské ztráty, anebo stávkovat přímo ve válečné zóně, jelikož korporátní vojáci nepodléhají řádnému vojenskému velení. Operace SVS se mohou z mnoha důvodů prodražit (zvýšené nebezpečí pro zaměstnance, rostoucí odpor v daném místě) a soukromá společnost nemá žádný zájem na tom, aby rostly její náklady nebo byl majetek a zaměstnanci vystavováni většímu riziku, než bylo ve smlouvě dohodnuto. Zvýšené riziko může vést k rozhodnutí smlouvu vypovědět (Bureš, & Nedvědická, 2011:143). Například, během zpoždění při nasazení v létě 2003, vzestupu násilí v dubnu 2004 a hromadných únosů kontraktorů v červenci 2004, čelily americké jednotky v Iráku vlně firem, které odkládaly, pozastavovaly nebo ukončovaly operace, protože je považovaly za příliš nebezpečné, což mělo za následek tlak na úroveň zásobování vojáků (Caparini, & Schreier, 2005:54). SVS mohou také z úsporných důvodů snižovat kapacity a snižovat počty zaměstnanců s potřebnou odborností. To může mít neblahé následky v průběhu vedené operace. Vláda USA během iráckého konfliktu, najala soukromé společnosti, aby zajistily logistiku pro regulérní armádu, avšak mnohdy nebyly schopny zajistit potřebné služby v odpovídající kvalitě. Mnoho amerických vojáků proto mělo nekvalitní ubytování v provizorních přibytcích a řádně nefungovala ani pošta i když bylo na kvalitní zajištění těchto služeb vynaloženo nemalých prostředků ze strany vlády (Bureš, & Nedvědická, 2011:144).

2.3 Bezpečnostní (ne)spolehlivost zaměstnanců SVS

Problematickým faktem je také bezpečnost, jelikož najatý personál nutně nemusí podléhat stejným bezpečnostním prověrkám a kontrolám jako členové pravidelných sil. Zejména cizinci, kteří byli najati v místně působení mohou sympatizovat s nepřítelem nebo v kontextu podpory míru, s jednou či druhou stranou. V případě nepřátelských akcí, mohou dokonce předávat informace o pohybu nebo rozmístění vojsk, které jsou klíčové pro úspěch

budoucí operace. Protivníkovy síly mohou také snadno proniknout do řad personálu smluvních partnerů. Využívání nezabezpečených komerčních komunikačních systémů ze strany kontraktorů, může rovněž představovat bezpečnostní problém (Caparini, & Schreier, 2005:50). Problémem je také loajalita najatého personálu ke svému zaměstnavateli. I když firma zůstane věrná svému klientovi, spolehlivost jejich zaměstnanců už tolik jistá není. Vojáky národní armády odrazuje, od zrady a vzpoury, kombinace patriotismu, věrnosti ke své jednotce a strach z vojenského soudu. Naopak pro zaměstnance SVS, tyto pozitivní a negativní faktory příliš neplatí, jelikož jsou vázání pouze smlouvou. Vlastenecká věrnost je nízká či nulová, obzvláště pokud zaměstnanec pracuje pro zahraničního klienta. Bratrství v jednotce není také tak silné, jelikož kontraktoři bývají často nasazeni napříč silami nebo se národnost odlišuje podle různého druhu zbraně. Tento jev ilustruje příklad firmy Executive Outcomes, která zaměstnávala ukrajinské piloty, ale pozemní síly sestávaly z Jihoafričanů (Singer, 2008:165). Představa o větší spolehlivosti ze strany najatých vojáků také není spolehlivá, jak dokládá několik příkladů z historie. Například, žoldnéřská vzpoura v Zairu v roce 1967, nebo puče na Komorských ostrovech, provedené známým žoldákem Bobem Denardem, který zde byl najat. Vzpoura vojáků Francouzské cizinecké legie z roku 1961 na konci války v Alžírsku, ukazuje příklad ochoty mezi cizineckými vojáky v boji proti místním, když jsou pod řádným vojenským velením (Singer, 2008:165).

2.4 Kvalita pracovníků SVS

Kvalita zaměstnanců soukromých vojenských společností je dalších oblast, ve které kritici spatřují množství problémů. První se týká náborem zaměstnanců SVS v kontrastu s náborem profesionálních vojáků do národní armády. Uchazeči o vstup do armády, musí projít řadou psychologických a fyzických zkoušek, jejichž kritéria jsou přesně stanovena. Armáda si poté vybere pouze ty, kteří výběrové řízení úspěšně zakončili a zařadí je do složky odpovídajících jejich schopnostem a potenciálem (Bureš, & Nedvědícká, 2011:147). Celý postup specifikuje ministerstvo obrany a tím pádem má určitou kontrolu nad úrovní a kvalitou přijímaných vojáků. Soukromé vojenské společnosti postup náborem zaměstnanců nespécifikují a klienti nebývají obeznámeni o tom, jaká kritéria museli jejich zaměstnanci splnit. Klienti obvykle nemají dostatečné informace o úrovni zaměstnanců dané SVS, kteří plní zajišťují provádění jimi poptávaných služeb. V minulosti několik SVS (především Executive Outcomes a Sandline International), zaměstnávalo příslušníky kontroverzních bojových jednotek

bývalého jihoafrického režimu apartheidu, kteří při plnění bojových úkolů příliš lidská práva nerespektovali. I když je SVS ochotna poskytnout informace o zaměstnancích, lze obtížně dokazovat jejich důvěryhodnost. V roce 2005 britská SVS Aegis Defense Services Ltd, nebyla ve 14 případech schopna předložit požadované doklady týkající se zbraňového výcviku a nevedla spolehlivé záznamy o prověření spolehlivosti svých 125 iráckých zaměstnanců (Bureš & Nedvědická 2011:148). Zaměstnanci SVS nemusí být nutně vyškoleni k tomu, aby vykonávaly úkoly, které nejsou součástí jejich pracovní náplně. Neozbrojení kontraktoři se nemohou bránit, ani poskytovat zálohu. Armádní velitelé musejí zajišťovat silovou ochranu pro najatý personál (Caparini, & Schreier, 2005:86).

2.5 Porušování lidských práv

Absence mezinárodní regulace a neadekvátnost národních regulačních rámců, způsobuje značné riziko toho, že zaměstnanci SVS mohou beztrestně provozovat jakékoli operace, a to včetně těch, které porušují základní lidská práva. Zaměstnanci SVS jsou individuálně odpovědní podle mezinárodního humanitárního práva, Deklarace OSN nebo Deklarace Evropské unie o lidských právech, jakož podléhají i mezinárodnímu trestnímu právu. V mnoha případech se však jedná o vysoce teoretické předpoklady (Caparini, & Schreier, 2005:67). Většina SVS příliš nezkoumaly pozadí svých zaměstnanců, jelikož bylo potřeba rychle zaplnit volná místa během nasazení v Iráku. Z tohoto důvodu, mnoho firem najalo bývalé policisty a vojáky, kteří participovali na porušování lidských práv pro režimy jako byl apartheid v Jižní Africe, Chile Augusta Pinocheta a Jugoslávie za Slobodana Miloševiče (Carney, 2005:325). Mnozí kritici privatizace bezpečnosti zdokumentovali mnoho případů porušování lidských práv ze strany příslušníků SVS. Nejčastěji zmiňovaný případ hrubého porušování lidských práv se týkal americké společnosti DynCorp, která byla najata na výcvik bosenské policie (Bureš, & Nedvědická, 2011:148). Její pracovníci byli zapleteni do sexuálního násilí, které se týkalo i nezletilých dívek, některým bylo pouhých 12 let, prostitute a nelegálního prodeje zbraní. Vedoucí pracovník společnosti DynCorp v Bosně se dokonce natočil, jak znásilňuje dvě ženy. Nikdo nebyl za své činy stíhán, za to byli dotyční zaměstnanci posláni pryč z Bosny, před jejími trestními orgány. Navíc, firma následně propustila zaměstnance, kteří veřejně upozornili na kriminální aktivity pracovníků společnosti (Singer, 2008:222).

Z hlediska ochrany lidských práv při výkonu SVS je problematický i fakt, že tento aspekt je zřídka dostatečně smluvně ošetřen v samotném kontraktu o poskytování služeb.

Příkladem takového nedostatku je skandál, který se udál v irácké věznici Abu Ghraib. Zadržení Iráčané, zde byli mučeni a bylo na nich páčáno fyzické i psychické násilí. Na násilí se podíleli většinou členové armády USA, ale také zaměstnanci dvou SVS, a to CACI a Titan. CACI získala 11 kontraktů v roce 2003, na pomoc americké armádě v Iráku ve věci vyšetřování zajatců v příslušných věznicích a provádění analýz. Smlouva neobsahovala žádné požadavky na dodržování lidských práv nebo mezinárodního humanitárního práva, což se projevilo v účasti zaměstnanců na mučení vězňů. Podle zpráva generálního inspektora armády USA bylo zjištěno, že 35 % zaměstnanců CACI, kteří pracovali v této věznici, neměli žádný výcvik v oblasti vojenského vyšetřování, jeho technikách ani školení o mezinárodních úmluvách. Za své chování bylo 12 amerických vojáků souzeno vojenským soudem a několik bylo odsouzeno na více let ve vězení. Zaměstnanci CACI a Titan, nebyli za své činy nijak obviněni. I po prokázání prohrěšků ze strany zaměstnanců CACI, nebyla smlouva s touto společností ukončena, ale paradoxně rozšířena (Bureš, & Nedvědícká, 2011:150).

2.6 Práce pro jakéhokoli zákazníka

Individuální žoldněství je nejvíce kritizováno za přílišnou ochotu jednotlivce, sloužit zájmům jakéhokoli zákazníka, který si je ochoten za službu zaplatit. Na to stejné poukazují kritici SVS, jelikož pokud je jediným regulačním mechanismem systém nabídky a poptávky, tak se vždy najde SVS, která bude za finanční částku ochotna pracovat pro kohokoli. Většina soukromých vojenských společností se snaží vybírat si zákazníky velmi pečlivě, aby nemohli být spojováni s kontroverzními aktivitami, ve skutečnosti však neexistují žádná pravidla, která by určovala, pro koho smějí pracovat. Vedle legitimních demokratických států, mezinárodních organizací či soukromých firem si mohou služby SVS najmout i diktátorské režimy, povstalecké skupiny nebo drogové kartely (Bureš & Nedvědícká 2011:151). Izraelská SVS s názvem Spearhead Ltd. je podezřelá z napomáhání kolumbijským drogovým baronům a výcviku zabijáckých komand smrti v souvislosti s atentáty a bombovými útoky v letecké dopravě. Britská vojenská firma Sakina Security Ltd. učila budoucí džihádisty boji na blízko a jak vyrábět improvizovaná výbušná zařízení (Carney, 2005:325).

Vzestup nestátních konfliktních aktérů se nezastavuje a jejich činnost otevřela trh pro SVS, jak na straně nabídky, tak na straně poptávky. Některé firmy pomáhaly nestátním rebelským skupinám, v zisku větších vojenských kapacit. Povstalecké armády v Angole, Sierra Leone, Demokratické republice Kongo a určité mezinárodní syndikáty, obdržely vojenskou

pomoc od soukromých vojenských společností v podobě tréninku a v zacházení s pokročilým vojenským zařízením. Státy bojující v těchto konfliktech si také najaly SVS, pro jejich vojenské zkušenosti. Soukromý vojenský průmysl těží z obchodních příležitostí, které se otevírají v důsledku akcí těchto nových konfliktních skupin (Singer, 2008:52). Tim Spencer, vedoucí bývalé SVS Sandline International, byl zapleten do skandálu s dodávkami nelegálních zbraní do Sierry Leone, kdy americká vláda tento fakt ignorovala a obdržel zakázku na distribuci zpravodajských informací od americké armády pro SVS (Carney, 2005:326). Národní ozbrojené síly plné své povinnosti z důvodu věrnosti a nezištné služby ke svému národu, na rozdíl od SVS, která je strukturovaná za účelem komerčního zisku a není vázána kodexy, pravidly a předpisy, které činí národní armádu jedinečnou a odpovědnou. Žoldnéri byli dlouho označováni jako ziskuchtiví oportunisté, kteří postrádají jakoukoli věrnost k věci, za kterou bojují. Nasazení SVS pro národní nebo mezinárodní bezpečnost může být problematické, jelikož zaměstnanci mají povinnost vůči svému zaměstnavateli, nikoli vůči své zemi. Vzhledem k tomu, že SVS jsou zaměřené na zisk, existuje riziko, že kdokoli má dostatek peněz, by mohl převést SVS na svou stranu (Caparini, & Schreier, 2005:83).

2.7 Cena

Jedním z klíčových argumentů pro využívání služeb SVS je dle jejich zastánců nižší cena, kterou lze stejně jako v jiných podnikatelských oblastech dosáhnout díky fungování mechanismů volného trhu. Dodnes však neexistují prokazatelné důkazy o tom, zda využívání služeb SVS skutečně vede ke snižování nákladů. Dle některých odborníků služby poskytované SVS mohou být levnější, ale mnozí jsou opačného názoru a říkají, že se dané služby spíše prodraží. Vyšší náklady mohou být důsledkem specializovaných služeb, jež SVS na základě smlouvy poskytují a jsou svojí povahou mnohem náročnější a nebezpečnější. Po americké invazi do Iráku dostali pracovníci SVS, kteří předtím působili v Kolumbii, pracovní nabídku do Iráku za trojnásobný plat (Bureš, & Nedvědícká, 2011:152). Snaha o dosažení zisku ovlivňuje konečný výstup vojenských služeb ze strany SVS, zcela jiným způsobem než u státních sil. Finanční omezení smlouvy budou formovat povahu jejich činnosti, přičemž náklady budou určovat metody a techniky více než u tradičních vojenských sil. Například firmy mohou omezit výdaje na efektivnější řešení, aby si zajistily ziskové marže, zatímco vojenští byrokraté mají tendenci volit větší řešení bez ohledu na náklady. Mnohé smlouvy jsou relativně dlouhodobé, včetně smluv o doživotní podpoře některých technicky náročných zbraňových

systemů. To může narušit původní nabídku, protože firmy mají motivaci snížit původní nabídku, jelikož vědí, že mohou později vyjednat dodatky. V ekonomické terminologii je toto výsledkem, co ekonomové nazývají zpětnou extrakcí renty. Jakmile mají firmy v ruce smlouvu, existuje celá řada pobídek k tomu, aby svým klientům vystavovaly nadměrné účty. Pokud je výše platby určena délkou doby, je pravděpodobné, že firma si bude za služby účtovat až do maximální přípustné doby (Singer, 2008:155). Zakázky jsou často zadávány v omezené konkurenci. Nejednou dochází ke koluzím mezi konkurenčními firmami a k dlouhodobým problémům, které vedou k oportunistickému chování, např. firmy nabízejí nízké ceny s vědomím, že mohou později cenu zvednout. A některé zakázky jsou zadávány na bázi "náklady plus", což dodavatele motivuje k navyšování nákladů. Kromě toho vypočtená cena na outsourcing zřídka zohledňuje skutečnost, že Pentagon musí zaměstnávat nové zaměstnance, kteří budou na dodavatele dohlížet (Caparini, & Schreier, 2005:83). Pokud je fakturovaná částka stanovena podle počtu potřebných zaměstnanců, firma pravděpodobně najme co nejvíce zaměstnanců, kteří mohou být zaplacení. Typicky SVS určuje úroveň služeb a počet požadovaných zaměstnanců na základě svých vlastních obchodních praktik. Klienti mají tendenci akceptovat úsudek firmy a důvěřovat odborníkovi. Například v roce 1999 se americká armáda pokusila privatizovat některé služby na své vojenské základně v Bosně společností BRS. Aniž by to firma konzultovala s místním velitelem základny, rozhodla se, že za zakázku vyúčtuje 116 osob na plnění kontraktu, avšak armáda uvedla, že ve skutečnosti bylo potřeba pouze 66 osob (Singer, 2008:156).

2.8 Dopady na fungování národní armády

Využívání služeb SVS má dle kritiků i negativní dopady na fungování regulérních armád. V operační rovině může být problematický fakt, že se služby SVS pohybují pouze v mezích uzavřených smluv, které nelze okamžitě během vojenské operace měnit nebo upravovat. Zaměstnanci SVS mohou proto vykonávat pouze ty úkoly, které stanoví původně uzavřená smlouva, a nemusí proto dostatečně aktivně reagovat na nově vzniklou situaci. Kontraktované společnosti mohou sice bezchybně plnit smluvní závazky, ale nikterak tím přispívají ke splnění celé prováděné operace (Bureš, & Nedvědícká, 2011:157). Problém může také působit skutečnost, že zaměstnanci SVS mají při nasazení v rizikových oblastech mnohem vyšší mzdu než příslušníci místních ozbrojených sil, což může vyvolávat napětí a nespokojenost i v řadách civilních obyvatel. V polovině 90. let se například měsíční plat zaměstnanců

jihoafrické SVS, Executive Outcomes, pohyboval mezi 2700 až 13 000 USD, což bylo až čtyřikrát více než mzdy nejlépe placených důstojníků v armádách afrických zemí. Konkrétní výše mezd se vždy odvíjí od praxe, kvalifikace a vybavenosti soukromých vojenských složek, nicméně obecně několikanásobně převyšují platy v pravidelné armádě i při započítání příplatků, které dostávají vojáci nasazení v zahraničí (Bureš, & Nedvědická, 2011:159). Zaměstnanci SVS si v současné době mohou vydělat 500 až 1500 dolarů za den, zatímco mzdy regulérních vojáků se pohybují kolem 70 dolarů za den. Náklady na zaměstnávání jakýchkoli dodavatelů se během války zvyšují. Například sazby pojištění pro civilní kontraktory v období před invazí do Iráku se zvýšily o 300 až 400 procent (Caparini, & Schreier, 2005:84).

Využití SVS může národní armáda pokládat za konkurenci ohrožující její dominantní postavení. Nejznámějším příkladem je nasazení SVS Sandline International na Papui Nové Guineji, což způsobilo největší politický skandál v novodobé historii země. V lednu 1997 se tamní vláda snažila ukončit povstání na ostrově Bougainville uzavřením kontraktu s výše uvedenou SVS. Velení řádné armády tento akt považovalo za ohrožení svého působení a společnosti Sandline neumožnilo dokončit operaci, na niž byla najata. Nový premiér odmítl společnosti zaplatit zbývající částku 18 milionů dolarů. Spor se řešil u mezinárodního rozhodčího soudu, který v roce 1998 rozhodl, že společnost Sandline má na úhradu 18 milionů dolarů nárok. Papua Nová Guinea tuto částku časem uhradila (Bureš, & Nedvědická, 2011:158).

3. Regulační mechanismy SVS

Dne 16. září 2007 údajně bez jakékoliv provokace nebo odůvodnění stříleli zaměstnanci SVS dříve známé jako Blackwater Worldwide na přeplněném bagdádské náměstí s názvem Nisoor Square a zabili sedmnáct iráckých civilistů. Firma ani její zaměstnanci nebyli do dnešního dne za tento incident pohnáni k odpovědnosti. Kromě toho zpráva vydaná Sněmovnou reprezentantů Spojených států amerických v říjnu 2007 uvedla, že "zaměstnanci Blackwateru se zúčastnili nejméně 196 přestřelek v Iráku od roku 2005, což představuje v průměru 1,4 přestřelky týdně". Zpráva rovněž uváděla, že v 84 procentech těchto incidentů zaměstnanci Blackwateru stříleli jako první, přestože podle smlouvy směli střílet pouze v sebeobraně (Hurst, 2011:448). Koncem 90. let minulého století zaměstnanci jiné SVS, DynCorp International, údajně kupovali ženy a dívky jako sexuální otrokyně, když byli nasazeni v Bosně a Hercegovině. Jediný trest, který byl uložen pracovníkům odpovědným za toto porušování lidských práv, bylo ukončení jejich pracovních smluv. Navíc, navzdory těmto obviněním, firma později získala zakázku v Iráku v hodnotě 250 milionů dolarů. Jak ukazují tyto příklady, porušování lidských práv soukromými vojenskými a bezpečnostními společnostmi zůstává často nepotrestáno, protože regulační systém nedrží krok s rozvojem tohoto odvětví soukromého podnikání (Hurst, 2011:449).

Obavy, které byly adresovány činnosti SVS, stejně jako skandály, do nichž byly zapleteny, vedly ke shodě na tom, že regulace tohoto odvětví představuje velkou výzvu. Důvody této shody mezi novináři, akademiky a nevládními organizacemi jsou hlubší než nahromadění skandálů a kritiky, protože se opírají o vnitřní charakteristiky fungování soukromých vojenských společností. Yelda Kaya vysvětluje, že obtížnost vytvoření postupů pro stíhání a potrestání kontraktorů za jejich protiprávní činy vyplývá ze skutečnosti, že nespádají do pravomoci vojenských soudů a nejsou součástí vojenského velení (Wauters, 2018:38). Zaměstnávání soukromých vojenských společností v souvislosti s ozbrojenými konflikty vyvolává řadu obav, pokud jde o zákonnost a bezpečnost takového nasazení a legitimacy převodu státních funkcí na soukromé subjekty. Dnes se však pozornost přesunula od žoldnéřského nasazení vojenských společností ze strany válečných vůdců či povstalců k dlouhodobé politice outsourcingu suverénních funkcí ze strany vysoce industrializovaných často západních států. Toto systematické rozšiřování privatizace do sfér, které jsou často v rozporu se státním monopolem na použití síly a nachází se zde mnoho válečných zákonů,

vyvolává volání po silné mezinárodní regulaci činnosti soukromých vojenských společností (Kees, 2011:200).

Vlády národních států opakovaně tvrdí, že zaměstnanci SVS jsou civilními osobami, což znamená, že tyto osoby nevnímají jako vojáky. Menšina mezinárodního společenství považuje všechny SVS za zločinecké bandy žoldněřů, přesto se zaměstnanci některých soukromých vojenských společností snaží těžit z výhod statusu bojovníka, aby se ochránili, např. před občanskoprávními žalobami podanými ve Spojených státech za jejich roli při mučení vězňů ve věznici Abú Ghraib. V mnohých se akademické literatuře na toto téma, mnoho autorů považuje a odmítá možnost, že jednotlivci zaměstnaní soukromými vojenskými společnostmi by měli být považováni za žoldněře, ale zároveň nejsou schopni objasnit, jaký je jejich status, pokud žoldněři nejsou (Cameron, 2006). Žoldněřství je mezinárodním právem zakázáno. Problémem při diskusi o žoldněřích je však definice tohoto slova. Národy se již desítky let snaží tento pojem definovat a stále nedospěly k jednotné definici, která by byla plně akceptována mezinárodním právem. Snaha zavést účinnou právní definici žoldněře se neukázala jako životaschopná, což dokazují tři mezinárodní úmluvy. Stejně tak je důležité, že stávající mezinárodní úmluvy nepředpokládaly proměnu žoldněřů na SVS, která proběhla po konci studené války. Prostředek, jak se vyhnout definičním problémům spojeným se žoldněři, je přenést váhu a důraz právních předpisů z definice na právní předpisy, které účinně zakazují určité činy. Stejně jako u většiny vnitrostátních forem trestního a obecného práva nejsou osoby definovány tím, kdo jsou, ale spíše tím, jaké jednání provádějí (Caparini, & Schreier, 2005:15).

Určitá část akademické obce a veřejné sféry považuje SVS za jakési novodobé žoldněře a samotná existence těchto entit je pro ně nepřijatelná. Soukromé vojenské společnosti vyplňují určité bezpečnostní vakuum. Tuto mezeru nelze zakázat z podstaty jejich existence. Pokusy o zákaz mohou být kontraproduktivní: nepoužívání legálních soukromých firem pravděpodobně povede k obnovení nekontrolovatelných individuálních žoldněřů, kteří se budou snažit, aby uspokojili výnosnou poptávku po vojenských odborných znalostech, ale také budou brát mnohem menší ohled na legitimitu svých klientů. Zákaz navíc nemá politickou podporu. Většina států považuje soukromé vojenské společnosti jako užitečné prostředky pro realizaci vlastní zahraniční a vojenské politiky a staví se proti snahám o omezení, natož SVS zakázat (Leander, 2005:610). Namísto setrvávání na zastaralém zákazu žoldněřství, který trestá legitimní vojenské společnosti, je třeba provést revizi mezinárodních a vnitrostátních předpisů týkajících se činnosti SVS je jedinou realistickou možností, tvrdí zastánci tohoto přístupu. Zdá

se, že vývoj jejich názor potvrzuje, neboť regulace se přizpůsobuje rozšiřujícím se sektoru. Na národní úrovni příslušné vojenské struktury a politici prosazují změny podle svých vlastních národních zájmů (Leander, 2005:611).

3.1 Mezinárodní regulace SVS

Jelikož se neexistuje shoda akademické a veřejné obce na tom, jestli vnímat soukromé vojenské společnosti jako žoldněře nebo jako legitimní podnikatelské subjekty, tak se tento problém promítá i do mezinárodní regulace SVS, která se spíše dotýká klasického žoldněřství a není schopna držet krok s rozvíjejícím se soukromými vojenskými společnostmi.

Žoldněřstvím se zabývají dvě mezinárodní úmluvy, které konkrétně mají za cíl jejich eliminaci prostřednictvím kriminalizace žoldněřských aktivit. Kromě toho se žoldněři zabývá mezinárodní humanitární právo v rámci I. Dodatkového protokolu. Zatímco definice žoldněřů je v mezinárodním humanitárním právu podobná té, která je v Mezinárodní úmluvě proti náboru, využívání, financování a výcviku žoldněřů a Úmluvě Organizace africké jednoty o žoldněřství a financování žoldněřů v Africe (společně známých jako " žoldněřské úmluvy") a Dodatkového protokolu I, ale důsledky toho, když je někdo považován za žoldněře, liší. Stručně řečeno, podle úmluv o žoldněřství, pokud smluvní strany daného státu přijaly prováděcí právní předpisy, mohou být osoby, které splňují podmínky úmluvy, stíhány za samostatný trestný čin žoldněřství. Naproti tomu podle mezinárodního humanitárního práva není porušením ženevských úmluv nebo protokolů být žoldněřem a žoldněřství samo o sobě není porušením výše popsaných dohod a úmluv. Jednotlivec sám o sobě nezakládá mezinárodní trestní odpovědnost; žoldněř pouze nemá v případě zajetí status válečného zajatce (Cameron, 2006:577). Omezení platí také pro zaměstnávání soukromých vojenských společností za účelem provádění ozbrojených činností namířených proti jiné straně konfliktu. Na základě zavedení přísného disciplinárního režimu, mezinárodní humanitární právo nepřímo reguluje využívání soukromých vojenských dodavatelů. Zaměstnanci společnosti jsou považováni za civilisty, pokud nejsou začleněni do ozbrojených sil (Kees, 2011:203). Toto začlenění vyžaduje, aby byl zaměstnanec pod velením vojenského velitele a podléhal armádnímu disciplinárnímu systému. Naproti tomu soukromé vojenské společnosti jsou obvykle vázány na stát pouze prostřednictvím smluv mezi smluvními subjekty, což znamená, že velitelé nemají přímou kontrolu nad kontraktory. Pouze výše postavení zaměstnanci společnosti, dohlíží a dávají pokyny jím podřízeným kontraktorům. V zásadě mohou státy vést nepřátelské akce pouze prostřednictvím svých ozbrojených sil, ale nemohou pověřovat soukromé subjekty bojovými

operacemi, které jednají nezávisle od ozbrojených sil a jejichž příslušníci nepodléhají státnímu disciplinárnímu systému, který umožňuje státům vymáhat dodržování mezinárodního humanitárního práva ve smyslu čl. 43 protokolu I k Ženevským úmluvám (Kees, 2011:204).

Úmluvy o žoldnících v podstatě opakují definici žoldněství uvedenou v článku 47 Protokolu I. Úmluvy stanovují znaky souvisejících trestných činů: osoby, které splňují definici žoldněře a které se přímo účastní nepřátelských akcí, se dopouštějí trestného činu, přičemž i pokus o přímou účast představuje trestný čin podle Úmluvy OSN o žoldnících. Kromě toho článek 2. Úmluvy OSN stanoví, že každá osoba, která verbuje, využívá, financuje nebo cvičí žoldněře, se dopouští trestného činu žoldněství, jak stanovuje tato úmluva. Zahrnuje tedy řadu způsobů účasti na trestném činu, aniž by osoba byla skutečně přítomna a bojovala v místě bojů (Cameron, 2006:580). Každá úmluva má další definici "žoldněře", která je speciálně určena pro situace, kdy je cílem například svržení vlády, v případě úmluvy Africké unie existují zvláštní ustanovení týkající se zapojení zástupců státu v takových případech. Úmluva OSN byla ratifikována pouze 28 státy a vstoupila v platnost v roce 2001. Úmluva Africké unie vstoupila v platnost v roce 1985. Stojí za zmínku, že žádný ze států, které mají významný počet soukromých vojenských společností působících z jejich území nebo na jejich území, nejsou smluvními signatáři (Cameron, 2006:581). Mnohé subjekty se snaží regulovat SVS změnou definice toho, kdo je to žoldněř. Jiní prosazují přijetí mezinárodní úmluvy s tím, že transfer vojenských služeb lze regulovat podobně jako převod vojenského zboží. Politologové se přiklání k národní regulaci, včetně mechanismů udělování licencí a dohledu; zdá se, že takový je přístup vlády Spojeného království a Švýcarska (Cameron, 2006:595).

Praktičtější proces zahájila švýcarská vláda a Mezinárodní výbor Červeného kříže v roce 2006. Zúčastněné státy po proběhlých několika vládních zasedání dokončily "Dokument z Montreux o relevantních mezinárodních právních závazcích a osvědčených postupech pro státy v souvislosti s operacemi soukromých vojenských a bezpečnostních společností během ozbrojených konfliktů." Jedná se o nezávazný regulační nástroj, jehož cílem není vypracovat právní normy, ale zjistit stávající relevantní mezinárodně-právní závazky a poskytnout státům dobrovolné a osvědčené postupy týkající se výběru, uzavírání smluv a monitorování soukromých vojenských a bezpečnostních společností. Dokument je otevřen státům a mezinárodním organizacím (Kees, 2011:212). Přijetí dokumentu z Montreux se od roku 2008 stále rozšiřuje a jeho zásady přijalo dalších sedmáct států. Aby se však stal účinným zdrojem regulace, je třeba některé jeho aspekty zlepšit. V současné době je rozsah dokumentu

z Montreux omezen tak, že se vztahuje pouze na státy a situace ozbrojeného konfliktu. Aby byl účinnější, měl by rozšířit své členství o SVS a další zástupce průmyslu. Dokument z Montreux již naznačuje, že by SVS měly dodržovat lidská práva a Mezinárodní humanitární právo, ale měl by jít ještě dál, aby se přímo vztahoval na SVS (Hurst, 2001:460). Dalším problémem dokumentu je skutečnost, že rozdíl mezi přímou účastí na bojových akcích a "sebeobranou" zůstává nejasný, neboť hranice mezi sebeobranou a přímou účastí v akci je v konfliktních oblastech často nejasná. Tyto neostře hranice v mezinárodních dokumentech umožňují, aby v šedých konfliktních zónách přetrvávaly nejasnosti (Wauters, 2018:48).

3.2 Regulace SVS na národní úrovni

Neschopnost mezinárodního práva stanovit přesný právní status soukromých vojenských společností přenáší tyto problémy na národní úroveň. Jen málo států se však pokusilo najít řešení tohoto problému (Caparini, & Schreier, 2005:104). Problémy vznikají při klasifikaci SVS podle Ženevských úmluv a ve schopnosti pohnat jednotlivce k odpovědnosti bez ohledu na jurisdikci v níž je zrovna nasazen. Soukromé vojenské společnosti nezapadají přesně do stávajícího systému definice žoldnéřství, a proto vznikly problémy týkající se beztrestnosti, demokratické odpovědnosti a nepříjemným přeshraničním uplatňováním právních předpisů, které byly navrženy tak, aby platily na domácí půdě (Hurst, 2011:469). V červnu 2003 dočasná koaliční správa, která v té době vládla v Iráku, osvobodila kontraktory od iráckých zákonů v záležitostech týkajících se jejich smluv. Místo toho uvedla, že tito zaměstnanci budou podléhat zákonům své domovské země. Soukromí vojenští dodavatelé, kteří pocházeli různých zemí, čelili různým zákonům, jejich aplikacím a zacházením (Carney, 2006:330). Jak a zda vůbec budou uplatňovány tyto národní regulační rámce, není jasné. Jihoafrická republika a Spojené státy jsou v současné době jedny z mála zemí, které SVS alespoň nějakým způsobem regulují. Mnozí zaměstnanci soukromých vojenských společností proto mohou být do značné míry právně nepostihnutelní za své prohřešky (Carney, 2006:331).

3.2.1 Americký regulační model

Americké společnosti, které nabízejí vojenské poradenství cizím státním příslušníkům v USA nebo v zámoří, se musí zaregistrovat a získat licenci od amerického ministerstva zahraničí podle předpisů, o mezinárodním transferu zbraní (ITAR), které uplatňují zákon o kontrole vývozu zbraní. Obranné služby, včetně výcviku, jsou podle amerických zákonů považovány za vojenské výrobky a jejich prodej do zahraničí je regulován stejně jako prodej zbraní nebo tanků americké výroby. ITAR vyžaduje, aby SVS před prodejem svých služeb zahraniční vládě získaly souhlas ministerstva zahraničí USA. Podle ITAR se každá osoba (jiná než státní zaměstnanec jednající v úředním postavení), která se zabývá zprostředkovatelskou činností v souvislosti s výrobou, vývozem, dovozem nebo transferem jakéhokoli obranného výrobku nebo služeb, se musí zaregistrovat u vládní agentury. To platí pro každého občana USA, ať se nachází kdekoli, a pro každou zahraniční osobu, která se nachází v USA nebo podléhá jurisdikci USA (Caparini, & Schreier, 2005:105).

Samotný proces udělování licencí je hodnocen jako zvláštní. Úřady ministerstva obrany a ministerstva zahraničí, které do tohoto procesu vstupují, se liší podle jednotlivých smluv a ani společnosti, ani nezávislí pozorovatelé nemají v jeho fungování úplně jasno. Vláda si však ponechává právo podniknout kroky k potvrzení, že jsou licenční ustanovení dodržována (Caparini, & Schreier, 2005:105). Kromě tohoto licenčního řízení musí výkonná složka americké administrativy předem oznámit Kongresu prodeje v hodnotě 50 milionů dolarů nebo více, a to bez ohledu na to, zda o prodeji vyjednává přímo vláda nebo zda je prodej uskutečněn přímo zbrojním průmyslem či zprostředkovatelem. Mnoho smluv přirozeně spadá pod tuto výši větší smlouvy se dají snadno rozdělit, aby nebylo nutno prodej oznamovat Kongresu. Za prosazování kontrol amerických SVS je primárně odpovědná Celní služba USA. Po udělení licence neexistuje žádný formální dohled ani ustanovení, která by zajišťovala transparentnost aktivit společnosti, kromě smluv v hodnotě přesahující 50 milionů dolarů, které musí být před udělením oznámeny Kongresu. Pouze v těchto případech má Kongres právo požadovat dodatečné informace o navrhované zakázce. Úředníci amerických velvyslanectví v zemi, kde se zakázka provádí, jsou pověřeni obecným dohledem, ale žádný úředník není ve skutečnosti pověřen sledováním firem nebo jejich činnosti. SVS mohou své služby prodávat do zahraničí také prostřednictvím programu zahraničního vojenského prodeje ministerstva obrany USA, který nevyžaduje žádnou licenci od ministerstva zahraničí. V rámci tohoto programu Pentagon platí dodavateli za služby nabízené zahraniční vládě, která je následně proplácí Pentagonu. Smlouva společnosti Vinnell na výcvik saúdskoarabské národní gardy a smlouva společnosti

MPRI na výcvik makedonské a bulharské armády byly uzavřeny v rámci programu ministerstva obrany. Soukromý vojenský a bezpečnostní průmysl v USA je velmi konkurenční, vyznačuje se vysokou fluktuací, nízkými platy, malými výhodami a nedostatečným dohledem. Neexistují žádné federální zákony, které by upravovaly domácí soukromý bezpečnostní průmysl. Ve 30 státech není vyžadováno žádné školení, zatímco v ostatních státech je povinné 1 až 48 hodin. (Caparini, & Schreier, 2005:106).

Další nástroj legislativní nástroj užívaný v USA, Jednotný kodex vojenské spravedlnosti (UCJM), se týká přestupků, které spáchaly příslušníci americké armády, ale nikoliv civilisté, kteří doprovázejí vojenské síly v zámoří. Zákon o vojenské exterritoriální jurisdikci z roku 2000 byl vytvořen s cílem zaplnit mezeru v UCMJ tím, že se kodex vztahuje na civilisty sloužící v amerických vojenských operacích mimo území Spojených států. Vztahuje se však pouze na kontraktory pracující přímo pro ministerstvo obrany USA na amerických vojenských základnách, nikoliv na kontraktory pracující pro jiné americké agentury, jako je například CIA, ani na americké státní příslušníky pracující v zahraničí pro zahraniční vládu nebo organizaci (Gulam, 2005:21).

3.2.2 Jihoafrický regulační model

Silná regulační reakce na činnost soukromých vojenských společností v Jihoafrické republice může odrážet její jedinečné historické zkušenosti s žoldněřstvím a politickou odezvou, která se v této zemi projevila na údajné vazby soukromých vojenských společností s režimem apartheidu. Tento tvrdý přístup, však může způsobit, že Jihoafrická republika ponese odpovědnost za jednání SVS a kontraktorů pocházející z této země (Liu, 2010:150). Nejvýznamnějším aspektem procesu demilitarizace bylo snížení stavu ozbrojených sil nebo racionalizace, která zahrnovala snížení počtu vojáků na 59 000 v roce 2003 ve srovnání se 110 000 v roce 1994 (Cock, 2005:795). Řada jihoafrických žoldněřů, kteří se účastní válek na africkém kontinentu, jsou bývalí vojáci SADF (South African Defense Forces – armáda JAR do pádu apartheidu). Za druhé, řada demobilizovaných vojáků je nyní zaměstnána v soukromých bezpečnostních a vojenských společnostech (Cock, 2005:796).

Jihoafrický zákon o regulaci zahraniční vojenské pomoci (FMA), který byl zaveden v roce 1998, se snaží řešit jak žoldněřské aktivity, tak služby poskytované soukromými bezpečnostními a vojenskými společnostmi. Právní předpisy jasně rozlišují mezi žoldněřskou činností a vývozem zahraniční vojenské pomoci. Žoldněřská činnost je definována jako "přímá

účast bojovníka v ozbrojeném konfliktu za účelem soukromého zisku" a je podle zákona zakázána (Gulam, 2005:19). Rozhodnutí vytvořit integrovaný mechanismus pro řešení otázek žoldnéřů, SVS a kontroly konvenčních zbraní bylo motivováno především kontroverzemi kolem aktivit jihoafrických soukromých vojenských společností, jako byla např. Executive Outcomes (Caparini, & Schreier, 2005:107). Definice zahraniční vojenské pomoci je mnohem širší a zahrnuje poradenství nebo výcvik; personální, logistickou, zpravodajskou nebo operační podporu; nábor personálu; lékařské a zdravotnické služby; nebo pořízování vybavení", stejně jako bezpečnostní služby pro ochranu osob zapojených do ozbrojeného konfliktu nebo jejich majetku. Poskytování zahraniční vojenské pomoci není zákonem zakázáno, ale řídí se licenčním a povolovacím řízením v kompetenci Národního výboru pro kontrolu konvenčních zbraní. Smlouva nebude schválena, pokud je v rozporu s kritérii vycházejícími z mezinárodního práva. Zákon zahrnuje přeshraniční působnost a sankční pravomoci pro ty, kteří jej nedodržují (Gulam, 2005:20). Zákon reguluje, ale nezakazuje existenci těchto společností, které zaměstnávají žoldnéře a poskytují zahraniční vojenskou pomoc. Žádosti o poskytnutí takové pomoci a veškerý materiál související se zbraněmi přezkoumává Národní výbor pro kontrolu konvenčních zbraní (NCACC), jemuž předsedá ministr z vládního resortu, který nemá přímé vazby na obranný průmysl. NCACC má pravomoc žádost zamítnout nebo udělit licenci. Rozhodnutí jsou založena na zásadách mezinárodního práva, včetně oblasti lidských práv. Licence mohou být odňaty, pokud dojde ke změně okolností v přijímajícím státě (Caparini, & Schreier, 2005:107).

Zákon byl kritizován, zejména kvůli definicím, které používá, a je považován spíše za symbolický než za reálný odrazující prostředek, protože jen málo společností požádalo o licenci k činnosti podle jeho opatření (Gulam, 2005:20). FMA vyžaduje, aby každou smlouvu schválila vláda, dochází k oficiálnímu schválení smlouvy. Tím se jihoafrická vláda stává odpovědnou za jednání SVS, neboť jim uděluje licenci, a umožňuje tak potenciální únik z mezinárodní právní kontroly. Tím, že se snaží kontrolovat všechny formy služeb SVS, včetně poradenství a výcviku pro síly zapojené do konfliktu, přináší FMA příliš rozsáhlou oblast činností a aktérů, což ji činí téměř irelevantní. Navíc tím, že dává ministerstvu zahraničních věcí pravomoc sankcionovat smlouvy, a tedy uděluje výkonné moci širokou diskreční pravomoc připomínající období apartheidu, FMA vyvolává obavy ohledně podryvání parlamentního dohledu (Caparini, & Schreier, 2005:108).

Zákon z roku 1998 byl nahrazen zákonem o Zákazu žoldněřských aktivit v zemích probíhajících ozbrojených konfliktů z roku 2006. Ministr obrany v memorandu ve fázi návrhu zákona uvedl, že "[zákon z roku 1998] nedostatečně bojuje proti žoldněřským aktivitám a nezajišťuje účinnou regulaci některých forem pomoci v ozbrojených konfliktech", zejména ve světle jihoafrických občanů zatčených za plánovaný státní převrat v Rovníkove Guineji a "pokračujícího nábory Jihoafričanů takzvanými soukromými vojenskými společnostmi, aby poskytovali vojenské a bezpečnostní služby v oblastech ozbrojených konfliktů. (např. v Iráku). Zajímavé je, že tato legislativa přímo směřuje k řešení jak nejnovějších aktivit SVS, tak i tradiční žoldněřské činnosti (Liu, 2010:151).

3.3 Samoregulace soukromého vojenského průmyslu

Nedobrá pověst některých soukromých vojenských společností vedla mnohé státy a mezinárodní organizace k zavedení právních regulačních rámců, avšak podle mnohých odborníků dané problematiky by seberegulace SVS měla být součástí jakéhokoli mezinárodního regulačního rámce.

Samoregulace je jednou z forem sektorového vládnutí, při níž soukromé subjekty navrhuji oborové směrnice mimo vládní rozhodovací sféru. Jejimi klíčovými rysy jsou dobrovolnost a spoléhání se na omezení, která jdou nad rámec stávající regulace. Může mít mnoho podob s různou mírou soukromé autonomie. Panuje obecná shoda, že hrozba státního zásahu nebo "stín hierarchie" má významný vliv na ochotu soukromých skupin k účinným samoregulačním mechanismům. Alternativním důvodem je, že společnosti nebo průmyslová odvětví přijímají samoregulaci z reputačních důvodů (De Nevers, 2010:220). Vzhledem k tomu, že vlády zemí, které jsou nejvíce závislé na soukromých vojenských společnostech, nedokázaly vypracovat účinné státní regulační předpisy pro toto odvětví, je důležité pochopit účinnost samoregulace SVS (De Nevers, 2010:221). Velkou výhodou pro SVS, které akceptují státní regulaci nebo jinak upřednostňují samoregulaci, je možnost distancovat se od neformálního sektoru, tj. individuálních a podnikových činností, které lze definovat absencí formálního právního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, kontraktorem a poskytovatelem služeb nebo zaměstnavatelem a státními (regulačními) orgány. Pokud jde o SVS, je třeba rozlišovat mezi nelegálním výkonem legálních vojenských a bezpečnostních služeb (např. formou nepovolených subdodávek) a poskytováním nelegálních služeb (např. žoldněřství nebo smluvní zabíjení) (Rosemann, 2008:25).

Jednotlivé společnosti mohou vypracovat vlastní kodex chování jejích zaměstnanců. Alternativně se mohou společnosti v soukromém vojenském a bezpečnostním sektoru stát členy průmyslového sdružení, které vypracovává kodex chování pro práci v zahraničí. Kodex bývá vypracován prostřednictvím konzultací v rámci odvětví a s dalšími subjekty, včetně nevládních organizací a klientů, by se mohl zabývat tématy, jako je dodržování lidských práv, mezinárodního práva včetně mezinárodního humanitárního práva, respektování suverenity a transparentnosti, včetně přístupu pozorovatelů nebo zástupců vlády. Členové sdružení zavazují dodržovat kodex chování, jinak jsou nuceni sdružení opustit (Caparini, & Schreier, 2005:108). Dvě nejznámější obchodní sdružení spojená se soukromým bezpečnostním průmyslem jsou Mezinárodní asociace mírových operací (IPOA) se sídlem v USA a Britská asociace soukromých bezpečnostních společností (BAPS). Ačkoli IPOA a BAPS prosazují samoregulaci, která by vyplnila mezeru v právní úpravě týkající se SVS působících na mezinárodní úrovni, ani jedna z nich nezavedla samoregulační mechanismy, které by těmto sdružením nebo externím subjektům umožnily hodnotit, jak členské společnosti dodržují jimi stanovené standardy. Ani jeden z nich tedy v krátké době pravděpodobně nezmírní obavy z nedostatečné státní regulace soukromých vojenských společností (De Nevers, 2010:221). Carolyn Gallaherová ostře kritizovala mechanismus IPOA z hlediska řízení rizik. Podle ní neexistuje žádné řízení ani dohled nad problémy, které vznikají, když SVS sub dodávají své zaměstnance jiným firmám, které by pak za ně byly právně zodpovědné. Kromě toho neomezuje společnosti, aby otevřeně popsali práci, k jejímuž provedení byli najati její kontraktoři. Nevysvětluje ani to, že bezpečnostní operace se mohou stát nebo se skládají z aspektů vojenských operací (Wauters, 2018:53).

Obavy o odpovědnost, beztrestnost, pověst a vládu práva, jakož i podněty dokumentu z Montreux vedly k tomu, že dne 9. listopadu 2010 podepsalo padesát osm předních soukromých vojenských a bezpečnostních společností, Mezinárodní kodex chování pro poskytovatele soukromých bezpečnostních služeb (ICoC). Kodex byl plukovníkem Davidem Wallacem popsán jako "zakládající nástroj širší iniciativy k vytvoření lepšího řízení, dodržování předpisů a odpovědnosti soukromých vojenských a bezpečnostních kontraktorů. Kodex je iniciativou mnoha zúčastněných stran, jejímž cílem je stanovit běžné dohodnuté zásady pro celosvětový soukromý vojenský a bezpečnostní průmysl, a vytvořit základ pro převedení těchto zásad do souvisejících právních předpisů (Wauters, 2018:54). Kodex je pod dohledem Mezinárodní asociace pro kodexy chování (ICoCA). Podpis tohoto kodexu znamená povinnost podávat pravidelné zprávy, monitorování a hodnocení výkonnosti, které pomáhají

ICoCA ve vypracovávání ukazatelů výkonnosti a dodržování kodexu s ohledem na standardy stanovených v ICoC. Kodex však vykazuje určité mezery a nedostatky, zejména v oblasti hospodářských, sociálních a kulturních práv, kdy tyto nedostatky vzbuzují obavy, protože například činnost SVS může mít dopad na kulturní a sociální práva lidí v operační oblasti. Kromě toho, i když obsahuje ustanovení o účinných, spravedlivých a přístupných opravných prostředcích, tento mechanismus pro podávání stížností je v podstatě pouhý samoregulační mechanismus. (Wauters, 2018:55).

4. Analýza regulačních mechanismů SVS

Z výše popsané kapitoly je zřejmé, že všechny tři zmíněné regulační mechanismy mají své silné i slabé stránky. V této části práce bude každý jednotlivý přístup analyzován a hlavní důraz bude kladen na nedostatky každého rámce. Na konci kapitoly bude zmíněno doporučení, jaký mechanismus (či kombinace) se dle mého pohledu, jeví jako neúčinnější.

4.1 Mezinárodní regulační rámec

Mezinárodní regulační mechanismus je limitně omezen ohledně definování soukromých vojenských společností, jelikož se definice zaměřuje více na slovo žoldnér a aktivity s touto činností spojených. Neshody také panují mezi dvěma částmi spektra, a to sice mezi těmi, kteří jsou pro úplný zákaz činnosti SVS, jelikož je vidí na stejné úrovni jako klasické žoldněře a zastánci regulačních přístupů. V dnešní době je mezinárodní právo pouze částečně aplikovatelné na určité činnosti SVS a jejich zaměstnanců.

Úsilí Organizace spojených národů přinést efektivní mezinárodní regulaci rovněž nepřineslo účinné výsledky. Hlavním orgánem OSN, který se zabývá problematikou SVS, je Pracovní skupina OSN pro využívání žoldnérů. Tato skupina trpí zásadními nedostatky: nespolupracuje s členy odvětví SVS a nadále označuje činnost soukromých vojenských společností jako činnost žoldněřskou. Neschopnost spolupracovat se soukromým vojenským průmyslem a porozumět jeho fungování má za následek, že SVS ztratily důvěru vůči Organizaci spojených národů a OSN nyní nemá účinný přístup k tomuto odvětví, který je potřebný pro účinný postoj k této oblasti regulací (Hurst, 2011:471). Úmluva OSN postrádá jakýkoli monitorovací mechanismus a spoléhá se na to, že smluvní strany budou koordinovat její prosazování. Tato kontrolní mezera je závažným nedostatkem úmluvy. Přestože má Úmluva větší obsah než článek 47 Protokolu I, obsahuje obecně většinu, ne-li všechny, stejné nedostatky. V kontextu mezinárodní úmluvy je však taková kritika na místě spíše proto, že mezery v zákoně brání tomu, aby žoldněři, nemluvě o soukromých vojenských společnostech, spadali do rámce trestního práva (Gulam, 2005:14).

4.2 Národní regulační rámec

Vlády, které využívají služeb SVS, jsou v zásadě odpovědné za jejich chování, zejména s ohledem na mezinárodní humanitární právo a lidská práva. V konečném důsledku však za jejich činnost odpovídají vlády zemí, z nichž SVS působí nebo kde jsou registrovány. Musí tomu tak být, protože podle mezinárodního práva jsou státy povinny kontrolovat vojenské akce namířené proti územní celistvosti a nezávislosti jiných států (Caparini, & Schreier, 2005:117). Vnitrostátní regulační systémy navíc často představují směť různých předpisů, které neposkytují ucelený systém právních norem, a to ani v oblasti lidských práv. Dva hlavní státní aktéři v používání SVS, Spojené státy a Jihoafrická republika, se významně pokusili účinně regulovat aktivity SVS. Kromě úsilí těchto dvou zemí však vnitrostátní regulace soukromých vojenských společností téměř chybí.

Například Spojené státy mají přibližně padesát různých zákonů, které se mohou vztahovat na SVS. Žádný z těchto zákonů se však nezabývá celou činností SVS, protože zřejmě předpokládají, že SVS mohou být přiměřeně regulovány vládou Spojených států a jejími různými vládními subjekty. Státy dále postrádají účinný nástroj pro dodržování předpisů, které mají zadané. Například studie amerického ministerstva obrany zjistila, že v Iráku více než polovina z podepsaných smluv se soukromými vojenskými společnostmi nebyla dostatečně monitorována (Hurst, 2011:470). Americký zákon ITAR se však ukázal jako do značné míry neúčinný při omezování porušování lidských práv, ze strany SVS. Některá ustanovení ITAR navíc umožňují SVS vyhnout se dohledu Kongresu, pokud částka zakázky nepřekročí 50 milionů dolarů, což může vést k tomu, aby se zakázky rozdělovaly na menší částky. Kritici navíc tvrdí, že ITAR a jeho licenční proces jsou příliš otevřené snahám lobbistů ze soukromých vojenských společností, což může zpochybnit důvěryhodnost prosazování ITAR (Hurst, 2011:471).

Hlavní operační kritika jihoafrického zákona, která je zákonu vytýkána, spočívá ve významném vyloučení humanitárních nebo civilních činností zaměřených na zmírnění těžké situace civilistů v oblasti ozbrojeného konfliktu, což umožňuje pokračující účast SVS na základě smlouvy s těžebním průmyslem v konfliktních zónách, které mohou zvýšit nestabilitu a odradit od upevnění vládní kontroly v nestabilních oblastech (Liu, 2010:150).

Jak je zřejmé, tak patrné jsou nedostatky v oblastech monitoringu a vynucování dodržování smluvních závazků soukromých vojenských společností. Ukazuje se, že ani státy jako USA nemají dostatečné kapacity pro dohled nad všemi uzavřenými zakázkami a podle

některých odborníků ani dostatek politické vůle pro vyšetřování všech závažných přestupků, zejména pokud k nim dochází či jsou páčány kontraktory mimo jejich území.

4.3 Samoregulace SVS

Podobné problémy se týkají i samoregulace soukromého vojenského průmyslu. Stejně jako v případě vnitrostátní regulace, která může být pouze zákonem na papíře, mohou být kodexy chování pouhými sepsanými prohlášeními. Pokud by kodexy chování SVS byly účinné, snížil by se počet případů o porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva ze strany SVS; k tomuto snížení však nedošlo. Soukromé vojenské společnosti zatím nejsou připraveny zvládnout prosazovat dodržování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva ve všech svých operacích, bez odpovídajícího dohledu. I když SVS disponují odpovídajícím interním mechanismem pro dodržování předpisů, většina SVS nemá mechanismus pro podávání stížností třetí stranou, který by splňoval požadavky podrobně popsané ve zprávě zvláštního zástupce OSN Johna Ruggieho. Stejně jako většina ostatních regulací jsou i iniciativy průmyslu a vlastní korporátní iniciativy soukromého vojenského odvětví dobrovolné, tím pádem často nemají dostatečný vliv na dosažení všeobecného souladu se všemi zainteresovanými snahami. Tyto snahy jsou většinou buď zcela ignorovány, nebo je jejich výsledkem trest, který není ničím jiným než pouhým plácnutím přes ruku (Hurst, 2011:472). Problémy se střetem zájmů vznikají také při pokusech o vlastní regulaci SVS. Metody samoregulace v odvětví SVS jsou kritizovány z několika důvodů: (1) samoregulace je nevhodným prostředkem k řešení porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva ze strany soukromých vojenských společností; (2) regulace samotnými SVS postrádá odpovídající úroveň transparentnosti a může způsobit, že se opatření odvětví budou jevit jako samoučelná; (3) bez podpory ze strany států a dalších klíčových zúčastněných stran nemají snahy o samoregulaci dostatek zdrojů potřebných k provedení jakýchkoli regulačních opatření; a (4) samoregulace může vést k úzkému pohledu, který bere v úvahu pouze subjekty z odvětví soukromého vojenského průmyslu, a nikoli ostatní zúčastněné strany, například hostitelský stát ve kterém daná společnost operuje (Hurst, 2011:468).

4.4 Možnosti pro optimální regulaci SVS

Z výše zmíněného je patrné, že žádný ze zmiňovaných regulačních mechanismů není sám o sobě dokonalým pro regulaci soukromých vojenských společností. Jak uvádí Andrew Bearpark a Sabrina Schultzová (2007), že rozumné míry regulace soukromých vojenských společností lze dosáhnout pouze multidimenzionálním přístupem. Jinými slovy, regulace musí být zavedena na různých úrovních současně; musí se skládat jak z vnitrostátních, tak mezinárodních složek a aktivně zahrnovat průmysl prostřednictvím seberegulace. Tyto různé úrovně regulace se musí vzájemně doplňovat a nesmí svévolně rozdělovat kontrolu na více subjektů. Toto je nezbytné, protože neexistuje žádná univerzální šablona, která by regulovala soukromý vojenské společnosti v několika zemích přesně stejným způsobem (Bearpark, & Schultz, 2007:1).

Vlády by měly všemi dostupnými prostředky podporovat odpovídající přístup na mezinárodní úrovni a na úrovni institucí jako je EU, NATO nebo OBSE. Stávající mezinárodní úmluvy by měly být aktualizovány a pozměněny tak, aby zahrnovaly činnosti SVS, otázky transparentnosti a odpovědnosti firem a odpovědnosti zaměstnanců tohoto odvětví. Zvláštní zpravodaj OSN pro žoldnéře by mohl mít novou a rozšířenou úlohu, která by mohla zlepšit monitorování činností a chování soukromých vojenských společností. Kromě toho by OSN mohla vytvořit databázi prověřených firem, které jsou k dispozici. Mechanismy pro vynucování by měly být zřízeny pro případy nedodržování a porušování všech příslušných mezinárodních předpisů a zákonů. To by pomohlo zajistit transparentnost a mezinárodní standardy chování pro těchto společností (Caparini, & Schreier, 2005:116). Kromě toho by OSN mohla vytvořit podobný registr jako je registr konvenčních zbraní OSN, který shromažďuje prohlášení dovozců i vývozců zbraní a umožňuje křížovou kontrolu. Ten by obsahoval prohlášení dovozců, tedy států nebo skupin zaměstnávajících tyto firmy, a vývozců, tedy samotných SVS. Na tuto funkci by mohl dohlížet Úřad zvláštního zpravodaje. Důvodem je skutečnost, že zvláštní zpravodaj již disponuje příslušnými systémy a odbornými znalostmi. V rámci původního mandátu zkoumá otázku využívání žoldnéřů jako prostředku porušování lidských práv a bránění ve výkonu práva národů na sebeurčení (Gulam, 2005:31). Jendou z nejdůležitějších změn, kterou je na mezinárodní úrovni potřeba udělat je změnit přístup k SVS, aby na ně nebylo pohlíženo jako na tradiční žoldnéře, ale jako na specifické podnikatelské subjekty. Definice žoldněřství se příliš nedá aplikovat na soukromé vojenské společnosti, a tudíž je nová konceptualizace tohoto fenoménu nutná pro lepší právní ukotvení aktivit SVS.

Státy se mohou rozhodnout regulovat SVS tržními nebo smluvními prostředky. Tato regulace může doplňovat tu stávající nebo v blízké budoucnosti představovat jeden z efektivních způsobů regulace SVS. Státy jsou významnými klienty soukromých vojenských společností; podle průzkumu z roku 2007, který provedla IPOA, přibližně jen 15 % zúčastněných SVS neposkytovalo služby státním subjektům. Státy tak mohou tuto pravomoc využít k tomu, aby regulovaly SVS prostřednictvím smluvních ustanovení, která vyžadují dodržování lidských práv a mezinárodní humanitární právo. Aby byla tato regulace účinná, musí státy zajistit, že budou existovat negativní důsledky za nedodržení smluvního ustanovení (Hurst, 2011:479). Jako určité postihy mohou být například; ukončení smlouvy nebo úplný zákaz ucházet se o zakázky v budoucnu. Stanovením těchto negativních důsledků mohou státy rovněž podpořit účinnější samoregulaci soukromých vojenských společností, protože si SVS vytvářejí interní pravidla, která zajišťují dodržování těchto státních smluv. Pokud by státy nezavedly negativní postihy, nebudou mít SVS žádnou motivaci změnit své postupy tak, aby tyto zákony dodržovaly, a proto by pokus o regulaci selhal (Hurst, 2011:479).

Společnosti, které by chtěly přijmout zakázky na poskytování vojenských nebo bezpečnostních služeb v zahraničí, by se musely registrovat u vlády a oznámit jí zakázky, o které se ucházejí. V případě, že by vláda zjistila, že se jedná o ohrožení národních zájmů, strategie nebo politiky, ponechala by si pravomoc zabránit SVS aby zakázku realizovaly. Zátěž pro společnosti by byla obvykle minimální. Zlepšila by se tak znalost tohoto odvětví ze strany vlády. Vláda by mohla tento rámec využít k aktivnímu řešení nově vznikajících problémů týkající se SVS. Nevýhodou je, že tato možnost je v podstatě oslabeným licenčním režimem, kdy je licence udělena automaticky, pokud vláda nepodnikne kroky k jejímu odepření. Méně explicitní licenční systém, jako je tento, by přinesl méně výhod, pokud jde o napomáhat vytvoření renomovaného odvětví (Caparini, & Schreier, 2005:123).

Sankce hrají zásadní roli při posuzování legitimacy a důvěryhodnosti samoregulačního rámce. Neformální sankce mohou rovněž hrát roli, většinou prostřednictvím zahanbení společnosti, nebo tváří v tvář hrozbě formální regulace či sdílení důvěrných informací. Sankce musí být vyváženy odměnami udělovanými pouze zúčastněným společnostem, jako způsob, jak zabránit samovolné soutěživosti. Pokud takové sankce neexistují, mohou se společnosti, jejichž chování neodpovídá standardům odvětví, chtít připojit k organizaci sdružujících SVS, aniž by změnilly svůj postoj, a snažit se tak využít určité formy asociálního klamu a tím a zlepšit svou pověst (Wauters, 2018:51).

Závěr

Cílem této bakalářské práce, bylo popsat fenomén využívání soukromých vojenských společností státy a mezinárodními organizacemi a analýza regulačních rámců. Trh se soukromými vojenskými společnostmi se vyvíjí obrovským tempem. Mnohé státy viděly v použití SVS možnost, jak efektivně ušetřit veřejné prostředky na vlastní ozbrojené síly a převést odpovědnost na nestátní subjekt. Aktivita soukromých vojenských společností byly často velmi kontroverzní až protizákonné, což vedlo mezinárodní organizace a národní státy k různým regulacím, které měly za úkol zabránit budoucím prohřeškům.

V první kapitole je popsána definice soukromé vojenské společnosti. Jednotná definice SVS do dnešních dnů nebyla přesně koncipována, což způsobuje nejasnosti v aplikaci různých zákonů. Klasické žoldnéřství svou definici má, ale její aplikace na SVS je nedostatečná, jelikož korporace zabývající se podnikáním ve vojenském sektoru jsou odlišné od tradičních individuálních žoldnéřů. Typologie soukromých armád, také není jednotně ustálena, proto bylo využito respektované schéma tzv. kopí, které pro svou práci vytvořil autor Peter W. Singer. Tři kategorie, do kterých jsou SVS rozděleny, jsou zvoleny podle jejich vzdálenosti od bojiště. Jako první jsou společnosti zaměřující se na přímý boj, které se nachází v pomyslném hrotu kopí. Uprostřed jsou vojensko-konzultantské společnosti, které se zaměřují na výcvik a reorganizaci ozbrojených sil klienta a neúčastní se bojů. Poslední jsou společnosti zajišťující vojenskou podporu, jejichž činnost se zaměřuje na ochranu VIP osob nebo sběr informací a špionáž.

V druhé kapitole byly popsány negativní aspekty, které se pojí s činností soukromých vojenských společností. Právě tyto skutečnosti vedly nejvíce k následným regulacím, aby se v budoucnu podobná činnost neopakovala. Negativních aspektů uvádějí odborníci mnoho, ale pro potřeby práce byly zvoleny ty nejdůležitější, které měly reálný dopad v minulosti. Mezi nejvýznamnější negativní důvody, které vedly v různé míře k potřebě regulace SVS patří faktory jako nespolehlivost, absence kontroly, porušování lidských práv, práce pro jakéhokoli zákazníka a dopad na fungování národní armády.

Regulačním rámcům je věnována třetí kapitola práce. Obecně lze regulační rámce rozdělit podle odborné literatury do tří kategorií: mezinárodní regulační rámce, regulace na úrovni národních států a seberegulace. Každý z těchto přístupů je jednotlivě rozebrán, kdy jsou zmíněny důvody proč vznikly a jaké jsou jejich charakteristiky. Mezinárodní regulace se nejvíce opírá o instituci OSN a její mezinárodně-právní aktivity. Dalšími příklady mohou být

konvence organizace Africké národní jednoty, nebo iniciativa švýcarské vlády Červeného kříže tzv. dokument z Montreux, který tvoří schéma a doporučení pro státy a organizace. Z národních regulačních rámců jsou vybrány dva, a to: americký a jihoafrický. Tyto dvě země zavedly velice striktní a dedikované regulační zákony pro svou nedobrou zkušenost s aktivitami SVS. Seberegulace je mnohými zmiňována jako důležitá součást regulace soukromých vojenských společností. Kodexy chování, dostatečná transparentnost a členství v sektorovém sdružení jsou klíčové prvky seberegulace.

Poslední kapitola analyzuje výše popsané regulační přístupy, kdy je pozornost zaměřena hlavně na jejich praktické mezery. Mezinárodní regulace nejvíce trpí nedostatečnou konceptualizací, kdy je na SVS povětšinou nahlíženo jako na žoldnéře, takže jsou na ně aplikovány stejné zákony a definice. Oba národní modely trpí často podobnými neduhy. Nedostatečná státní kontrola, zmatečné definice či mezery při uzavírání smluv jsou jedněmi z hlavních vad, které limitují současné státní legislativy týkající se SVS. Ukazuje se, že ani velké země, jako je USA nejsou schopny držet krok s neustále se rozvíjejícím se průmyslem SVS, tím pádem nemohou nastavit účinné dohledové mechanismy. Seberegulace zatím není příliš účinná metoda z důvodu zvláštnosti trhu s vojenskými službami, což velmi limituje fungování standartního samoregulačního principu volného trhu. Asociace, které sdružují SVS a mají své vlastní standardy a kodexy chování pro činnost soukromých vojenských společností, také nejsou dostatečné. Hlavním důvodem je absence vynucovacích mechanismů, jelikož po odchodu člena nemá daná asociace právo nadále cokoli vyšetřovat či požadovat. Omezené členské základny také limitují fungování těchto sdružení.

Autor si klade výzkumnou otázku: *Jaký současný regulační rámec pro SVS, je nejefektivnější?* Čtvrtá kapitola prokázala, že ani jeden z výše zmiňovaných regulačních vzorců není sám o sobě příliš efektivní. Všechny rámce mají určité problémy, které je limitují v samostatném použití. Výsledkem analýzy je představa, že všechny přístupy by ideálně měly být použity v kombinaci, aby se dosáhlo co největší efektivity. Na tomto přístupu se shoduje i většina akademické obce, která konstatuje, že co největší efektivita regulace se odvíjí od kvalitních a početných dohlížecích a donucovacích mechanismů.

Výše zmíněné mechanismy nejsou jediné, které je možno použít, existují i další metody, kterými lze určitým způsobem regulovat činnost SVS, ale výběr těchto tří bývá nejvíce uváděn v akademické literatuře. Do dnes však neexistuje shoda na tom, jak by měla vypadat ideální regulace a zda kombinace těchto v zásadě rozdílných modelů vytvoří nejlepší model pro regulaci SVS. Debata, která stále komplikuje snahu o účinnou regulaci SVS, se týká dvou

přístupů: regulace a *úplného zákazu*, kdy mnoho subjektů, které se angažují na mezinárodním poli stále považují SVS za žoldnéře a jejich činnost by měla být nejlépe zakázána. Do budoucna by tato debata mohla více přihlížet k morálním argumentům, které jsou asociovány právě se soukromými vojenskými společnostmi a jejich nasazováním. Výzkum by se dále mohl zaměřit na to, kdo by měl vykonávat ony zmíněné regulační mechanismy v praxi, zdali by to měl by to měly být státy či mezinárodní nebo neziskové organizace. Jako další relevantní možnost dalšího potenciálního výzkumu je problém, co má být cílem regulace, jelikož na tuto otázku také neexistuje jednoznačná shoda. Detailnější komparace daných regulací je také jedním z možných výzkumů, např. se zaměřením na národní regulační rámce.

Z důvodu zaměření práce nebylo možné posuzovat všechny proměnné, které mohou zasahovat do daného fenoménu. Dané regulační zákony a předpisy mají své právní definice, což nebylo možné detailně popisovat, jelikož je literatura na toto téma skoupá a nezabývá se tímto příliš do detailu.

Literatura a zdroje

Bearpark, A., & Schulz, S. (2007). The future of the market. *From mercenaries to market: the rise and regulation of private military companies*. Oxford: Oxford University Press.

Bureš, O., & Nedvědícká, V. (2011). *Soukromé vojenské společnosti. Staronoví aktéři mezinárodní bezpečnosti*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Cameron, L. (2006). Private military companies: Their status under international humanitarian law and its impact on their regulation. *International Review of the Red Cross*, 88(863), 573-598. doi:10.1017/S1816383106000683

Caparini, M., & Schreier, F. (2005). *Privatising Security: Law, Practice and Governance of Private Military and Security Company*. Ženeva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces.

Carney, H. (2005). Prosecuting the lawless: Human rights abuses and private military firms. *The George Washington Law Review*, 74(317), 317-344.

Cock, J. (2005). „Guards and Guns”: Towards Privatised Militarism in Post-Apartheid South Africa. *Journal of Southern African Studies*, 31(4), 791–803. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25065047>

Denevers, R. (2010). The Effectiveness of Self-Regulation by the Private Military and Security Industry. *Journal of Public Policy*, 30(2), 219-240. doi:10.1017/S0143814X10000036

Gulam, H. (2005). The rise and rise of Private Military Companies. *Peace Operations and Training Institute* Kees, A. (2011). Regulation of private military companies. *Goettingen Journal of International Law*, 3(1), 199-216. doi: 10.3249/1868-1581-3-1-kees

Hurst, S. M. (2010). Trade in force: The need for effective regulation of private military and security companies. *Southern California Law Review*, 84(2), 447-486.

Leander, A. (2005). The Market for Force and Public Security: The Destabilizing Consequences of Private Military Companies. *Journal of Peace Research*, 42(5), 605–622. <https://doi.org/10.1177/0022343305056237>

Liu, H. Y. (2010). Leashing the corporate dogs of war: the legal implications of the modern private military company. *Journal of Conflict & Security Law*, 15(1), 141-168.

Petersohn, U. (2014). Reframing the anti-mercenary norm: Private military and security companies and mercenarism. *International Journal*, 69(4), 475–493. <https://doi.org/10.1177/0020702014544915>

Pilbeam, Bruce. 2015. „The Rise of private military and security companies“. Pp. 191-206 in Hough, Peter et al. *International Security Studies: theory and practice*. Londýn a New York: Routledge.

Singer, P. W. (2008). *Corporate Warriors. The Rise of the Privatized Military Industry*. Ithaca: Cornell University Press.

Wauters, G. (2018). *Private Military Companies: An Era of Regulation?* (Diplomová práce). Université catholique de Louvain, Louvain.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce bylo zkoumat problematiku využívání soukromých vojenských společností a následná analýza regulačních modelů, týkajících SVS. V rámci práce si autor stanovil výzkumnou otázku: *Jaký současný regulační rámec je nejefektivnější?* Průmysl soukromých vojenských společností se vyvíjí velkým tempem na což byly státy a mezinárodní organizace nuceny reagovat, hlavně z důvodu kontroverzního chování, které mnohdy končilo tragicky. Práce je koncipována do čtyř kapitol, ve kterých je definován pojem SVS, typologie a nabízené služby. Popsání negativních aspektů ve druhé kapitole, které jsou spojeny s použitím SVS. Ve třetí kapitole jsou představeny regulační rámce, které uvádí akademická literatura a odborníci. V poslední kapitole jsou rámce analyzovány a zhodnoceny s doporučením, který mechanismus je nejefektivnější a proč.

Výsledek práce ukazuje, že žádný z regulačních rámců není samostatně příliš účinný, jelikož každý jednotlivý přístup trpí určitými problémy a nejlepším řešením je regulace kombinovat, aby bylo dosaženo maximální efektivity a zabránilo se různým kontroverzím.

Klíčová slova: soukromé vojenské společnosti, regulační rámce, mezinárodní organizace, národní státy, negativní aspekty, konflikt, služby, aktivity

Abstract

The aim of the bachelor thesis was to investigate the issue of the use of private military companies and the subsequent analysis of regulatory models concerning PMC's. As part of the thesis, the author set the research question: Which current regulatory framework is the most effective? The industry of private military companies has developed at a great pace to which states and international organizations have been forced to respond, mainly due to controversial behavior that often ended tragically. The thesis is organized into four chapters in which the concept of SVS, the typology and the services offered are defined. Chapter two describes the negative aspects associated with the use of PMC's. Chapter three presents the regulatory frameworks presented by academic literature and experts. In the last chapter, the frameworks are analysed and evaluated with recommendations on which mechanism is most effective and why.

The result of the thesis shows that none of the regulatory frameworks is very effective in isolation as each individual approach suffers from certain problems and the best solution is to combine regulations to maximize efficiency and avoid various controversies.

Key words: private military companies, regulatory frameworks, international organisations, nation states, negative aspects, conflict, services, activities